

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Denia Jurič

Mentor: doc. dr. Franc Trček

**EMOCIONALNE ZVEZE V VIRTUALNEM PROSTORU –
SOCIOLOŠKA ANALIZA**

Diplomsko delo

LJUBLJANA, 2005

*Parna, dimna lisa čisto predira
gosto svetlobo gorečih sveč.
Nežen objem zemlje z zrakom
v ognju in vodi, podoba popolnosti.
Ni bistre svetosti, ni več religije,
samo še radosti predrzen užitek.
Napiti se tega naravno ne moreš,
a v sladkem veselju pijanosti zveni.
Mogočni ideal in cvetoča resničnost,
izbrisana vizija ali pravi obstoj?
Vse se to se tako ležerno sprašuješ,
a si res želiš vedeti v podrobnost?
Beg iz te srečne pravljice ni več mogoč,
v njej zdaj biva tvoj vsakdanjik.*

noni in nonotu za tisto, kar sta me naučila o večni ljubezni
mami in papaju, za tisto, kar sta me naučila o življenju
Gianandreii, za tisto, kar je včasih hitreje natipkal, kot povedal

IZJAVA O AVTORSTVU diplomskega dela

Spodaj podpisani/-a DEJIA JURIČ, z vpisno številko 21016112,
rojen/-a 7.4.1981 v kraju KOPER, sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:
EMOCIONALNE ZVEZE V VIRTUALNEM PROSTORU -
SOCIOLOŠKA ANALIZA

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo diplomsko delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel/-a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil/-a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal/-a v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo diplomskega dela v zbirki »Dela FDV«.

V Ljubljani, dne 21. 11. 2005

Podpis avtorja/-ice: Dejia Jurič

KAZALO

KAZALO TABEL.....	VI
-------------------	----

KAZALO SLIK IN GRAFIKONOV	VII
---------------------------------	-----

UVOD.....	1
-----------	---

1. MEDOSEBNI ODNOSI V RPK	4
---------------------------------	---

1.1. Kategorizacija komunikacijskih orodij	4
1.2. Opredelitev pojma prijateljstvo	10
1.3. Virtualni prostori in formacija prijateljskih medosebnih odnosov	12
1.4. Izražanje čustev v virtualnem prostoru	14
1.5. Deviantni izbruhi in odkloni v virtualnem prostoru	16
1.5.1. Deviantni izbruhi	17
1.5.2. Bolezenska stanja prekomernega življenja na spletu	19

2. ZAVEDANJE ANONIMNOSTI V RPK	23
--------------------------------------	----

2.1. Opredelitev pojma anonimnosti v virtualnem prostoru	24
2.2. Biti nekdo drug	25
2.3. Ohranjanje anonimnosti in spletne raziskave	27
2.4. Primer portalov ona-on.com in meetic. net	27

3. OSAMLJENOST	32
----------------------	----

3.1. Kdo je v resnici osamljen?	32
3.2. Osamljenost in virtualni prostor	33
3.3. Socialni strah in sramežljivost	34
3.4. Virtualni prijatelji kot prinašalci socialne opore?	35

4. REZULTATI RAZISKAVE	37
------------------------------	----

4.1. Hipotezi	37
4.2. Opis vzorca	39
4.3. Operacionalizacija spremenljivk	43
4.3.1. Zavedanje anonimnosti sogovornika	43
4.3.2. Osamljenost.....	48
4.3.3. Medosebni odnos prijateljstva	53
4.3.4. Povezanost spremenljivk	58
4.4. Preverjanje modela in hipotez	59

5. ZAKLJUČEK.....	63
-------------------	----

6. SEZNAM LITERATURE	65
6.1. Članki v revijah oziroma zbornikih	65
6.2. Samostojne publikacije	67
6.3. Viri iz interneta	67
7. PRILOGE – SPSS IZPISI	69

KAZALO TABEL

Tabela 1.1.1: Prevladujoča razmerja med KO in izbranimi značilnostmi RPK	6
Tabela 1.4.1: Nekateri emoticon-i v Yahoo! Messenger-ju	16
Tabela 1.4.1.1: – Primer nekaterih žaljivk, vključenih v katalog v moderirani klepetalnici – primer Yahoo Chat Italy	18
Tabela 4.2.1: Deleži posameznih spremenljivk v raziskavi o uporabi interneta in informacijskih tehnologij	41
Tabela 4.3.1.1: Sklop indikatorjev spremenljivke 'anonimnost' – frekvenčne porazdelitve	44
Tabela 4.3.1.2: Korelacijska matrika indikatorjev za spremenljivko 'anonimnost'	45
Tabela 4.3.1.3: Faktorska matrika za indikatorje spremenljivke 'anonimnost'	47
Tabela 4.3.1.4: Faktor zavedanje anonimnosti sogovornika 'anonimno'	47
Tabela 4.3.2.1: Sklop indikatorjev spremenljivke 'osamljenost' – frekvenčne porazdelitve	49
Tabela 4.3.2.2: Korelacijska matrika indikatorjev za spremenljivko 'osamljenost'	51
Tabela 4.3.2.3: Faktorska matrika za indikatorje spremenljivke 'osamljenost'	52
Tabela 4.3.1.4: Faktor zavedanje osamljenosti 'osamljen'	52
Tabela 4.3.3.1: Sklop indikatorjev odvisne spremenljivke – frekvenčne porazdelitve	54
Tabela 4.3.3.2: Korelacijska matrika indikatorjev za odvisno spremenljivko	56
Tabela 4.3.3.3: Faktorska matrika za indikatorje odvisne spremenljivke	57
Tabela 4.3.3.4: Faktor medosebni odnosi s pomočjo RPK 'odnos'	57
Tabela 4.3.4.1: Korelacijska matrika med spremenljivkami	54
Tabela 4.4.1: Rezultati regresijske analize	60

KAZALO SLIK IN GRAFIKONOV

Slika: Kako blizu ali daleč je ta fantazijska prihodnost?	3
Slika 1.1.1: IM – Yahoo Messenger with Voice	8
Slika 1.4.1.1: Klepetalnica Yahoo Chat	18
Slika 2.4.1: Prikaz profila na portalu za stike www.meetic.net	29
Slika 2.4.2: Prikaz profila na portalu za stike www.ona-on.com	30
Slika 4: Teoretski model	37
Grafikon 4.3.1.1: Sklop indikatorjev spremenljivke 'anonimnost' - frekvenčne porazdelitve (grafični prikaz)	44
Grafikon 4.3.1.2: Faktorska analiza – »scree diagram«	46
Grafikon 4.3.1.3: Sestavljena spremenljivka 'anonimno'	48
Grafikon 4.3.2.1: Sklop indikatorjev spremenljivke 'osamljenost' - frekvenčne porazdelitve (grafični prikaz)	50
Grafikon 4.3.2.2: Faktorska analiza – »scree diagram«	51
Grafikon 4.3.2.3: Sestavljena spremenljivka 'osamljen'	53
Grafikon 4.3.3.1: Sklop indikatorjev odvisne spremenljivke- frekvenčne porazdelitve (grafični prikaz)	55
Grafikon 4.3.3.2: Faktorska analiza – »scree diagram«	56
Grafikon 4.3.3.3.: Sestavljena spremenljivka 'odnos'	58
Slika 4.4.1: Regresijski model	61

Uvod

V svojem diplomskem delu se bom ukvarjala s konceptualnim problemom vzpostavitve emocionalnih, čustvenih, zvez, mišljenih kot medosebni odnosi prijateljstva s pomočjo računalniško posredovanega komuniciranja. Dovolila si bom uporabiti besedno igro, da prijatelji, seveda v tem primeru, gledano iz običajnega vidika, niso fizično prisotni, še vedno pa lahko na te odnose gledamo kot pristne, resnične. K razmišljanju o tej tematiki so me vzpodbujala predvsem aktualna vprašanja o tem, kakšno vlogo ima internet v vsakdanjiku, s postavljenim fokusom na rahločutno področje medosebnih odnosov.

Cilj te diplomske naloge je prikazati na podlagi tako teoretičnega kot empiričnega raziskovanja vpliv anonimnosti in osamljenosti na formacijo prijateljskih vezi s pomočjo RPK. Družbenih dejavnikov za razcvet novih oblik interakcij med posamezniki je mnogo več, kot bi si lahko ob površnem prvem stiku predstavljali. Ker vseh v tem delu ni bilo mogoče zajeti, sem se osredotočila na dva dejavnika, ki bi lahko imela vpliv na vzpostavitev medosebnega odnosa prijateljstva med posamezniki. Po eni strani sem izbrala anonimnost kot značilnost virtualnega prostora ter iz pojma razčlenila spektre, ki so oziroma niso prisotni na spletu. Po drugi strani pa sem se odločila deloma raziskati osamljenost, kot tipičen, težko (ne)rešljiv pojav današnje družbe. V zvezi s tema dvema dejavnikoma sem postavila naslednji hipotezi. Zavedanje možnosti ohranjanja anonimnosti sogovornika negativno vpliva na vzpostavitev medosebnega prijateljskega odnosa z uporabo RPK. Osamljenost v »off-line« življenju vpliva na vzpostavitev medosebnih prijateljskih odnosov z uporabo RPK-ja.

Delo sestavlja večje število poglavij. V prvem bom opredelila kategorije komunikacijskih orodij, pojem prijateljstva, vlogo, ki jo odigrajo virtualni prostori pri formiranju medosebnih odnosov ter deviacije in patologije, ki jih prekomerno življenje na spletu lahko povzroči. V drugem delu bom govorila o anonimnosti in njeni opredelitvi v virtualnem prostoru, formaciji identitet, pozitivnih dejavnikih, ki jih kaže pri spletnih raziskavah, ter na koncu opisala opazovanja dveh portalov, namenjenih posredovanju stikov. Tretji del bo namenjen opredelitvi in opisu različnih dimenzij osamljenosti, njeni povezanosti z virtualnim prostorom ter rešitvi vprašanja o tem, ali so virtualni prijatelji resnično prinašalci socialne opore. Naj omenim, da se v prvih treh teoretičnih delih pojavljajo tudi izsledki raziskovalne narave. Do teh je prišlo, ker kot uporabnica spletnih storitev sem se dnevno soočala z opazovanjem drugih uporabnikov. Iz teh interakcij so sledila opažanja, ki se prepletajo med teoretičnimi predpostavkami.

V četrtem delu bodo prikazani rezultati analize raziskovalnega problema, ki je potekal na osnovi zbranih podatkov s pomočjo spletne ankete, ki smo jo skupinsko sestavili študentje družboslovne informatike v študijskem letu 2003/2004 pri predmetu Raziskovanje javnega mnenja pod mentorstvom docenta dr. Gregorja Petriča. Anketo smo izvajali od 18. maja do 18. junija 2004. Prvotna želja je bila pridobiti v empirični del naloge vzorec oseb, ki dokaj redno uporabljajo okolje klepetalnic, odpirajo svoja »okna« v virtualne »sobe«. Menim, da so te ustvarjene ravno za posredovanja tesnejših stikov, izmenjavo mnenj in razmišljanj med njihovimi uporabniki. Ta predpogoj mi je bil deloma omogočen z izvedenim spletnim vprašalnikom. Zanimivo bi bilo podobno analizo izvesti tudi v različnih virtualnih okoljih.

Poskušala sem se izdajati za zunanjega opazovalca v notranjih svetovih ene izmed mnogih klepetalnic, prisotnih na spletu (izvajala sem nekakšno laično virtualno etnografijo). Znotraj teh sob sem bila nekakšen mimetiziran antropolog med staroselci. Vsakomur, ki me je zaprosil za mnenje, sem s časom tudi izdala, kdo sem in kaj počnem. Moram priznati, da sem razočarala nekaj sogovornikov, ki so imeli od prvega do zadnjega klika drugačno predstavo o klepetu. Nekatere ugotovitve v tem diplomskem delu torej temeljijo tudi na lastnih izkušnjah devetletnega sodelovanja v različnih spletnih klepetalnicah. Končno sliko pa sem stalno primerjala s spodnjo podobo – kako blizu ali daleč je ta fantazijska prihodnost?

Slika: Kako blizu ali daleč je ta fantazijska prihodnost?

Vir: *Focus*, 2000/4

1. Medosebni odnosi v RPK

Medmrežje oz. internet se je ustalil v naš vsakdanjik, načeloma naj bi ga uporabljali kot orodje za pridobivanje informacij, vendar je v kratkem postal tudi sredstvo za pridobivanje družbenih stikov. »Računalniško posredovana komunikacija (v nadaljevanju RPK; angl. CMC – Computer Mediated Communication) si je v sodobnem svetu nesporno izborila status pomembnega komunikacijskega sredstva. Prednosti tovrstnega komuniciranja je veliko, sama uporaba RPK pa je zajela praktično vse ravni vsakdanjega življenja.« (Praprotnik; 2003: 143). Sama sem mnenja, da je internetno komuniciranje izredno praktično, cenovno ugodno ter v zahodni družbi dokaj dostopno večini računalniško, informacijsko opismenjenim posameznikom. Ekspandira, širi se zaradi želje slehernega posameznika po stikih in informacijah.

Virtualne skupnosti so po splošni definiciji družbene agregacije, ki se pojavljajo na internetu, kadar zadostno število oseb dovolj dolgo nadaljuje javni pogovor, vključujoč zadostno mero čustev, do točke, ko se formirajo medosebni odnosi v kiber prostoru (po Rheingold v Gómez, 1998:218). Znotraj teh skupnosti se pojavljajo podobne oblike družbenih odnosov kot v realnem vsakdanjiku med osebami, ki so del naše socialne sfere. Prihaja do ljubosumja, navezanosti, izpadov jeze, generacijskih vojn in še bi lahko naštevali. Bistvena, ključna, je le ena razlika – do teh emocionalnih izmenjav prihaja v fizični odsotnosti.

1.1.Kategorizacija komunikacijskih orodij

Ne pretiravam, če trdim, da prihaja do dnevnih sprememb na tem področju, v grobem pa Herringova do leta 2001 vključuje naslednja interaktivna socio-tehnična orodja, ki se skrivajo pod pojmom RPK:

elektronska pošta, pogovorne liste in novičarske skupine (prisotne že od leta 1970), klepetalnice, interaktivni sistemi MUD's in MOO's (pojavi se v osemdesetih letih prejšnjega stoletja), ICQ ter IM – programska orodja za takojšnje sporočanje (v sredini devetdesetih prejšnjega stoletja). Vse te oblike RPK-ja so tekstualne, vključujejo tipkanje besed, ki jih ostali preberejo na svojih ekranih (po Herring, 2001:4). Oblakova nam za našeta interaktivna socio-tehnična orodja (imenuje jih komunikacijska orodja – v nadaljevanju KO) razširi ter kategorizira po naslednjih kriterijih:

- Tip komunikacijskega razmerja:

Tu razlikujemo med a) medosebnim komuniciranjem eden z enim; b) skupinskim ali mrežnim komuniciranjem v razmerju mnogi z mnogimi; c) množičnim komuniciranjem v razmerju eden z mnogimi.

- Smer komunikacije:

Gre za enosmerno ali dvosmerno komunikacijo: razlikujemo ju glede na prisotnost ali odsotnost uporabnikove možnosti, da se odzove na sprejeto sporočilo.

- Komunikacijska odvisnost:

Tu gre za ločevanje med sinhronim in asinhronim komuniciranjem, saj lahko poteka sočasno ali nesočasno – glede na dejstvo, ali so udeleženci na mrežo priključeni hkrati ali ne.

- Oblika posredovane vsebine:

Tu gre lahko za tekst ali druge medije: začetni medij, ki je bil običajno posredovan s pomočjo RPK, je predstavljal tekst, ki pa se danes vse bolj povezuje s sliko, zvokom in videom in pridobiva raznovrsten multimedijski značaj.

- Značaj komunikacijskega razmerja:

Vključuje razlikovanje med zasebnim in javnim komuniciranjem: za zasebno komuniciranje naj bi bila značilna zaprtost, nedostopnost

drugih udeležencev (primerno KO je elektronska pošta), za javno komuniciranje pa obča dostopnost in javna razkritost (številne elektronske konference).

Če našteje kriterije apliciramo na posamezna KO in se ob tem vprašamo o morebitnih namenih ali celo učinkih posamezne komunikacijske prakse, lahko na poenostavljen način sestavimo naslednjo tabelo, pri čemer ne gre za prikaz idealno – tipskih razlik med njimi.

Tabela 1.1.1: *Prevladujoča razmerja med KO in izbranimi značilnostmi RPK*

	Prevladujoči tip komunik. razmerja	Odvisnost	Značaj komunik. razmerja	Prevladujoči namen uporabe posamezne storitve	Možni družbeni učinki na ravni posameznika
Elektronska pošta	Medosebna	Asinhrona	Zasebna	Vzpostavljanje in ohranjanja stikov s fizično oddaljenimi ljudmi	Vzpostavitev družbenih odnosov, vezi
Sobe za kramljanje (IRC)	Medosebna ali skupinska	Sinhrona	Zasebna ali javna	Pogovarjanje, druženje in zabava	Oblikovanje »prijateljskih« skupin, »fun klubov« ipd.
Interaktivni sistemi (MUD, MOO)	Medosebna ali skupinska	Sinhrona	Javna	Postavitev lastnega prostora in objektov v njem, druženje z drugimi, igra vlog, zabava	Razkrivanje novih, »virtualnih« identitet
Diskusijske liste, novičarske skupine	Skupinska	Asinhrona	Javna	Informiranje, izražanje mnenj in razpravljanje o izbranih temah	Vključitev v »virtualne skupnosti«
Elektronske konference	Skupinska	Asinhrona	Javna	Izmenjava stališč, informacij in razpravljanje o določenih temah	Vključitev v »virtualne skupnosti«

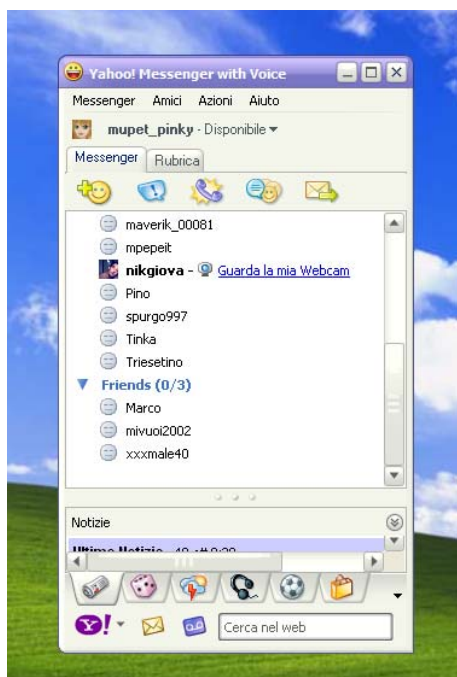
(po Oblak, 2000: 1059-1060)

Iz teh definicij so bila izpuščena nekatera nova orodja, npr. spletni dnevniki. »Blog (ali weblog) je angleški izraz za osebni dnevnik oziroma spletni dnevnik, ki ga lahko uporablja vsak, ki zna uporabljati svetovni splet. Namen bloga je objava vsebin, tekstov in slik na spletu v obliki dnevnika, ki so vpogled vsem uporabnikom spleta. Uporaba bloga je izjemno prijazna tako do tistega, ki blog piše, kot do njegovih obiskovalcev.« (<http://www.delo.si/blog/>, 2005).

Naglo širjenje klepetalnic ter programskih orodij za takojšnje sporočanje (IM) je najverjetneje povezano z enostavnostjo uporabe, ki omogoča tudi tistim z nižjo stopnjo informacijske pismenosti, da se jih poslužujejo. Ni zanemarljiva tudi paleta opcij, ki jih nudijo. Na primer IM – Yahoo Messenger with Voice, ki je uporabnikom dostopen prek spleta ter prijazen v izgledu, omogoča:

- posredovanje pisanih sporočil med uporabniki v imeniku (če trenutno niso prisotni, se jim sporočilo izpiše na ekranu, ko so ponovno povežejo na splet),
- izmenjavo slike v primeru, da ima uporabnik vključeno spletno kamero,
- izmenjavo zvokovnih sporočil v primeru, da ima uporabnik vključen mikrofona,
- pošiljanje elektronske pošte,
- elektronske konference med več uporabniki,
- igranje spletnih iger,
- dostop do novic,
- poslušanje glasbe,
- opcija blokiranja nezaželenega sogovornika

Slika 1.1.1.: IM – Yahoo Messenger with Voice

Poudarila bi, da je možnost izbire prenosa tako zvoka kot slike, drastično spremenila okvire anonimnosti, ki jih je »le« prenos teksta v preteklosti do neke mere zavaroval. Opažam, da velika večina uporabnikov sumi v verodostojnost objavljenih fotografij (npr. v portalih, ki omogočajo izdelavo profilov). S pojavom spletne kamere oziroma video klepetalnic, se ti dvomi vsaj deloma razblinijo, saj jih nekateri uporabniki še vedno zavračajo in s tem puščajo sum ali njihov tekstualni opis ustreza dejanskemu fizičnemu izgledu. Zanimiva se mi zdi tudi želja nekaterih uporabnikov, da opazujejo druge, ne glede na to, ali si z osebo izza ekrana izmenjujejo ali ne tekstualna sporočila. To željo povezujem z idejo »mini-velikega brata«. V zadnjih letih smo priča naglemu porastu interaktivnih multimedijskih oddaj, ki imajo v svojem konceptu opazovanje različnih skupin posameznikov. Spletna kamera omogoča posamezniku, da postane zvezda lastne resničnostne oddaje. Radovedni opazovalci pa z dovoljenjem postanejo gledalci tega šova.

Po Herringovi so nove komunikacijske tehnologije ključ do vzpostavitve novih socialnih razmerij. Inherentna demokratičnost interneta omogoča, da tudi tradicionalno opredeljene socialno »šibkejš« skupine participirajo enakopravno ostalim. Za potrditev tega Herringova navaja naslednje argumente, pri čemer raziskovalka poudarja novo formo enakopravnosti med spoloma.

1. RPK, ki bazira na tekstu in izključuje možnost prenosa zvoka in slike, v katerem pride do odsotnosti fizičnih vezi, povzroča irelevantnost ali celo zamegli vidljivost spola. Ženske in moški naj bi participirali enakovredno, torej v nasprotju z uveljavljenimi tradicionalnimi načini moške prevlade v neposredni, »face to face« osebni komunikaciji.
2. RPK je lahko omrežje, ki povezuje fizično (geografsko) ločene posameznike in pri tem podpira »šibkejš« družbene skupine. Te si na spletu lažje organizirajo svojo ustrezno skupnost na podlagi skupnih interesov.

Internet je po Herringovi »prostor poljubne interakcije«, pri čemer meni, da so nekatere družbene skupine (npr. člani subkultur) pridobile nov prostor za enakovredno participacijo (po Herring v Praprotnik; 2003:144). Sama menim, da je »obnašanje« v virtualnem prostoru v primeru spoznavanja, iskanja novih poznanstev, glede na spol, v večini primerov slika tradicionalne sheme »lovec-plen«, pri čemer so moški uporabniki tisti, ki iščejo, ženske uporabnice pa tiste, ki izbirajo. Do tega prihaja zaradi neenakovredne spolne strukture uporabnikov, ki pa s časom briše, ter zaradi klasičnih igranih vlog, ki so iz realnega prešle v virtualno sfero. Iz zgornje reference se kristalizira še en argument v prid hipotezi o osamljenosti, s katerim se bom soočala v naslednjem poglavju ,in sicer pestrost povečevanja socialnih omrežij za marginalizirane, stigmatizirane

skupine, ki s pomočjo RPK pridobijo nove možnosti do izražanja svoje t.i. drugačnosti brez tipičnih posledic, praks zatiranja.

1.2.Opredelitev pojma prijateljstvo

Klasični grški filozof Aristoteles opredeljuje »prijateljstvo« (tudi ljubezen) kot »medsebojno naklonjenost, ki ni skrita«. (Aristoteles; 2002:385). Zazna dvojni pomen tega pojma. V širšem pomenu izraža vse družne vezi med ljudmi – tovarištvo v šoli, pri delu in v boju, poslovne, vezi med trgovci, idejno povezanost med somišljeniki v državi, sorodstvene vezi med brati in sestrami, med starši in otroki, intimne vezi ljubezni, ki vežejo moža in ženo. V ožjem pomenu »prijateljstvo« (ali ljubezen) pa pomeni tiste prijateljske vezi, ki se spletajo – navadno po preteku daljšega obdobja in poznanstva – med dvema dobrima človekoma, ko drug drugemu hočeta dobro iz nesebičnih razlogov in si tega tudi ne skrivata (to prijateljstvo naj bi bilo »pravo«, »iskreno«, »resnično«, »pristno«). Prijateljstvo temelji na naklonjenosti, le-ta se razlikuje od prijateljstva v tem, da je sama možna samo iz ene strani, ne da bi druga stran zanjo vedela ali jo vračala. Zato je tudi enostranska naklonjenost »nedejavno (pasivno) prijateljstvo« (po Aristotelesu; 2002: 385-386).

Ob iskanju možnih teorij o medosebnih odnosih, nastalih s pomočjo računalniško posredovanih komuniciranj, sem prišla do različnih formiranj predpostavk o tem, da se odnosi v današnji družbi konstruirajo, evolvirajo, v končni fazi tudi zaključujejo drugače, kot v preteklosti. Tradicionalne oblike formiranja odnosov ne držijo več v celoti, zato obstaja več razlag o t.i. novih oblikah odnosov. Po klasični definiciji, če povzamem po Aristotelu, je prijateljski (tudi ljubezenski) medosebni odnos nesebičen, odkrit in traja v daljšem časovnem obdobju. Giddens pa

postavlja tezo o preobrazbi intimnosti v sodobnem svetu, pri tem ima osrednjo vlogo nova oblika osebnih odnosov. »'Čisto razmerje' se nanaša na situacijo, kjer dva stopita v družabni stik zaradi stika samega, kar lahko vsaka oseba dobi iz daljšega druženja z drugo osebo; in ki traja le, če obe strani menita, da je obojestransko zadovoljivo«. (Giddens; 2000:64). V idealnotipski obliki čisto razmerje sestavlja več elementov. Razmerje:

- ni več povezano z zunanjimi razmerami družbenega ali ekonomskega sveta – je »prosto plavajoče«,
- obstaja le samo po sebi (v korist obeh partnerjev),
- je odprto in refleksivno,
- temelji na intimnosti in medosebnem zaupanju med partnerjema,
- je predvsem diadno, vendar vpliva tudi na druga intimna razmerja ter
- v njem igra osrednjo vlogo medosebna zavezanost.

(po Švab v Giddens; 2000: 214-215)

»Vizija visoke pogovornosti, netelesne postmoderne oblike intimnosti, ki temelji na pogovoru prej kot na strasti, trgovanju pogostejše kot zaupanju, napredovanju »sebe« prej kot para kaže na to, da je internet edinstven prostor za olajšanje take vrste odnosov«. (Hardley; 2002:574). Nove oblike odnosov po tej razlagi naj bi imele, za razliko od klasičnih, svoj temelj na komunikaciji prej kot na telesnem stiku, nimajo daljše (časovne) komponente, prinašajo pa posamezniku neke vrste egoistično zadovoljstvo (v primeru, da to zadovoljstvo primanjkuje, odnos enostavno prekinemo). »Najpomembnejša funkcija prijateljstva je potrditev samega sebe z dosego podpore in razumevanja druge osebe«. (Derlega in Chaikin v Bargh, McKenna in Fitzsimons; 2002:35). Iz

čistega altruizma, dajanja sebe drugim, se prijateljstvo preobrazi v egoistično iskanje sebi najprimernejšega, zanimivega sogovornika, od katerega zahtevamo korist in podporo, dokler je ta odnos zadovoljujoč.

Pri formaciji vprašalnika sem izhajala iz splošne definicije interakcije oziroma medosebnega odnosa: "Pojem interakcije (**medosebnega odnosa**) zavzema vse procese, ki se dogajajo med dvema ali več ljudmi, pa tudi med posamezniki in skupino ali med skupinami. Bistveno za te procese je, da so neke socialne "vmesnosti", da premeščajo razlike med posamezniki, jih povezujejo v mrežo soodvisnosti. Najpomembnejši proces socialne interakcije je komunikacija." (Nastran - Ule; 1992:151). »Vstopanje v medosebne odnose, njihovo oblikovanje in prekinjanje je trajna dejavnost slehernega posameznika. Je temeljni znak človekove družbene narave. Temu ustreza tudi potreba po druženju (afilaciji), ki je ena osnovnih človeških potreb.« (Nastran-Ule, 1992:205). Po tem sklopu definicij je RPK idealen prostor za vzpostavitev novih prijateljskih vezi, saj omogoča pogovor, spoznavanje, izražanje čustev, hkrati pa se vse dogaja v zelo hitri časovni komponenti, pri čemer leži izbira posameznika po nadaljevanju ali prekinitvi odnosa na razdalji enega samega klika.

1.3. Virtualni prostori in formacija prijateljskih medosebnih odnosov

Želela bi opredeliti splošno vlogo, ki jo igrajo virtualni prostori pri formaciji prijateljskih medosebnih odnosov. »Če želimo govoriti o forumih, moramo pri tem upoštevati celoten socialni okvir današnjega časa. Sedaj družba preživlja obdobje tranzicije: hitrost prenosa podatkov in informacij ter globalizacija so povod za nastanek medijskega sveta, v katerem igrajo glavno vlogo predmeti vsakdanje uporabe, kot sta televizija in računalnik, ki so bili nekoč označeni s strani psihologov kot

»demoni proti kreativnosti«, in vendar so danes prevzeli večino nalog pri pomoči pri delu in zabavi. Ravno zaradi tega, ko govorimo o forumih in odnosih, ki nastanejo v njih, ne smemo jih takoj obsojati za škodljive.« (Bartolazzi v Sanvincenti, 2003). Ta izsek iz članka Sanvincentijeve sem vključila v svojo nalogo zaradi zavedanja, da obstaja še nek negativni prizvok ob misli na medosebne odnose, ki potekajo prek interneta. Zavedati se moramo tega, upoštevajoč preteklost, da bodo s časom postali več kot vsakdanji, normalni v očeh širše javnosti.

Turkljeva se povečini ukvarja s prezentacijo jaza v virtualnih skupnostih, in tu se mi zdi primerno navesti njeno kategorizacijo, pri kateri opisuje tri različne scenarije kot posledice »premika v virtualnost«:

- *Disneyland efekt*: posamezniku se zdijo nenaravni in skonstruirani doživljaji resnični
- *Efekt umetnega krokodila*: ponarejena in simulirana realnost se zdi posamezniku bolj prepričljiva kot dejanski svet do te mere, da dejanski (ne medijsko posredovani) svet izgubi na vrednosti
- *Efekt samopomilovanja*: v tem primeru posameznik občuti, da je navidezna izkušnja tako otipljiva, da verjame, da je od nje dobil več kot dejansko dobi

(po Turkle v Gómez, 1998:218)

V nasprotju z zgornjo kategorizacijo, ki daje »virtualnemu« prizvok »nasprotja realnemu«, menim, da je virtualnost podaljšek realnosti, pri čemer je za formacijo prijateljskih medosebnih odnosov potrebna enaka mera kritičnosti, kot je prisotna v realnem, »off-line« življenju.

1.4. Izražanje čustev v virtualnem prostoru

Šadlova, opirajoč se na Goffmanovo metaforo o gledališču, se sprašuje o tem, ali se v visoko modernih družbah ponovno afirmira čustvena komponenta. Nove oblike čustvovanja so brezglobinske, pojasnitev za to pa najdemo v pogojih sodobnega družbenega življenja, ki od nas zahtevajo visoko fleksibilnost pri upravljanju z lastnimi čustvi. E. Goffman pravi, da »posamezniki v modernih družbah prilagajajo »prezentacijo jaza«, oziroma svoj lastni imidž, zahtevam posameznih situacij, v katerih se nahajajo« (Goffman v Šadl; 1998:67). Različni družbeni krogi in različne družbene situacije zahtevajo od posameznika igranje večjega števila vlog in večje število strategij ter vzorcev delovanja, pri tem so všteta tudi primerna izražanja lastnih čustev. Močna sposobnost prezentacije lastnega jaza s sposobnostjo hitrega prilagajanja situacijam pripelje do dejanskega racionaliziranja lastnih čustev. V takem primeru govorimo o izgubi globinskosti, ko »postane pomembna racionalna izbira »pravega čustva« za pravo priložnost« (Šadl; 1998:67). Za razliko od avtorjev, ki radi poudarjajo, da fizična prisotnost ne odigra (več) relevantne vloge pri medosebnih odnosih, Šadlova o virtualnem prostoru meni, da posamezniku sicer lahko povzroči občutke ganjenosti ob prebranem tekstualnem sporočilu, vendar je bistvo globljih oblik ganjenosti ravno telesni stik, ki pa je v kiber prostoru nemogoč. V resničnih, »off-line« interakcijah, je telesni stik tisti, ki povzroči globlje emocionalne izkušnje, toplino in razumevanje. (po Šadl; 1998:69).

Nekateri avtorji klasificirajo »internetni odnos« kot manjvreden, čustveno manj poglobljen, saj menijo, da se globina čustva meri z dejanskimi stiki med posamezniki. Za razliko od drugih, ki menijo, da uporaba RPK omogoča večjo enakopravnost in z njo bolj kakovostno obliko odnosov.

V 80-ih in 90-ih letih prejšnjega stoletja so se pričele razprave o tehnoloških, družbeno-kulturnih vidikih ter prednostih RPK. Poudarjale so predvsem demokratizacijski vidik, napovedale so tudi razvoj vedno bolj izpopolnjenega medija. Kasnejše raziskave so pa nakazale, da se komunikacijske prakse med uporabniki dejansko zrcalijo s tistimi v vsakdanjih odnosih (Praprotnik; 2003: 143).

Glede tematike izražanja čustev sem, po večjem številu izpeljanih pogovorov z uporabniki različnih klepetalnic, zaznala zanimiv fenomen – uporaba emoticon-ov za izražanje močnejših čustvenih izbruhov. Opirajoč se na že omenjene trditve o racionalizaciji čustev ter zavedanju, da samonadzor v vsakodnevnih situacijah postavlja posameznika v situacijo, ko mora obvladati svoja čustva do te mere, da postanejo racionalna, lahko opredelim emoticon kot virtualno sredstvo za izžarevanje čustev, ki so v realnih situacijah, v večini primerov, pod stalno kontrolo. Tabela 1.4.1. prikazuje pestro paleto emoticonov, ki jih nudi Yahoo! Messenger. V preteklosti so sodili v parajezik, ki ga je uporabnik počasi osvajal. Sedaj so na voljo prav vsakemu, saj sem že omenila, da poenostavljanje večdimenzionalnih komunikacijskih orodji omogoča lažje izražanje tudi računalniško manj pismenim.

Tabela 1.4.1. : Nekateri emoticon-i v Yahoo! Messenger-ju

Emoticon	Izpis	Pomen
:)		Nasmejan
:(		Žalosten
;)		Pomežik
:D		Široko nasmejan
::)		Flirting
>:D<		Objem
:-/		Zmeden
:x		Noro zaljubljen
:">		Zardevajoč
:P		Jezikav
:-*		Poljub
=((		Strto srce
:-O		Presenečen
X(		Jezen
:>		Odobravajoč nasmeh
B-)		Cool
:-S		Zaskrbljen
>:)		Hudičev nasmeh
:((		Nevtolažljiv jok
:))		Posmeh
:		Brez besed
:/)		Neprepričan

Emoticon	Izpis	Pomen
~X(		Obupan
:-t		Potrebuje čas
8->		Sanjati z odprtimi očmi
I-		Zaspan
:-&		Obupno slabo
:-\$		“Ne povej nobenemu”
[-(		“Ne govorim več s teboj”
(:		Zehati
=P~		“Nor sem nate”
:-?		“Kaj mi hočeš povedat?”
:-SS		Prestrašen
@-)		Hipnotiziran
:^o		Lažnivec
%-(		“Te ne poslušam!”
:-L		Zafrustriran
[-X		“Naj te bo sram”
:-@		Same besede so te
^:)^		“Klanjam se”
:-w		“Čakam!”

Vir: <http://it.messenger.yahoo.com/>

1.5.Deviantni izbruhi in odkloni v virtualnem prostoru

Posebno poglavje namenjam nekaterim značilnim deviacijam uporabnikov RPK-ja. Vsak izum prinaša tako pozitivne kot negativne posledice za družbo. Sprenevedanje, da pri RPK-ju do tega ne bi prišlo, je nesmiselno. »Velika večina posameznikov uporablja internet brez negativnih posledic.

Za nekatere uporaba oz. »use« postane »misuse«, se pravi disfunkcionalna uporaba, saj jim povzroča probleme. Disfunkcionalno uporabljajo internet, ko se slabe volje, napeti ali izolirani. Te disfunkcionalne oblike uporabe se ne kažejo v času, ko so posamezniki na mreži, temveč gre za težave, ki se kažejo v realnem življenju kot rezultat uporabe interneta.« (Morahan-Martin in Schumacher, 2000:14).

1.5.1. Deviantni izbruhi

Pojem deviacij v virtualnem prostoru razumem kot obstoj posameznikov, ki se obnašajo drugače, kot se od njih pričakuje. Zavedanje, da so sankcije milejše oziroma da jih sploh ni, za razliko od off-line življenja, jim daje občutek, da lahko počnejo tisto, česar jim je v realnem življenju prepovedano. Tako prihaja do žaljivk, te se v moderiranih virtualnih prostorih večinoma zbirejo v »katalogu« in se ostalim uporabnikom izpišejo v drugačni nomenklaturi, npr. **** ali v obliki drugih izrazov (glej primer tabele 1.4.1 na drugi strani). Bahanja o lastni identiteti in prikrivanja realnih podatkov pa so po mojem mnenju le izražanja slabega sprejemanja lastne osebnosti ter iskanje potrditve, ki je v vsakdanjiku ne dobijo. Posamezniki, ki v virtualnem prostoru iščejo »drugačne« izkušnje (v to kategorijo sodijo npr. poročeni, ki namerno flirtajo in pri tem nimajo občutka, da varajo svoje partnerje) morda le zato, ker jim je delovni dan predolg in ga delno preživijo v klepetalnici, pa so le zdolgočaseni in si želijo egoističnih odnosov, ki ne prinašajo nikakršnih posledic, saj se pričnejo in zaključijo s klikom. Te osebe, devianti iz kakršnkoli razlogov, le s težavo sklenejo prijateljstva z ostalimi uporabniki, saj kmalu postanejo nadležne in nevredne zaupanja. Taki uporabniki radi povedo, da je po njihovem mnenju klepetalnica namenjena le zabavi, njihovi osebni zabavi; da s svojimi dejanji koga prizadenejo oziroma skrajno žalijo, pa je del te igre.

Tabela 1.4.1.1: – *Primer nekaterih žaljivk, vključenih v katalog v moderirani klepetalnici – primer Yahoo Chat Italy*

Natipkano	Izpisano na ekranu	Prevod natipkanega	Prevod izpisa na ekranu
Scema	Bella	Neumna	Lepa
Scemo	Bella persona	Neumen	Lepa oseba
Tette	Fiori	Prsi	Rože
Deficiente	Torta	Bedak	Torta

Vir: <http://it.chat.yahoo.com>

Slika 1.4.1.1: *Klepetalnica Yahoo Chat*

Vir: <http://it.chat.yahoo.com>

Lahko bi naštevali v nedogled. Seveda katalog besed ni brezhiben – da se ga izigrati npr. s sklanjanjem oziroma z množinskimi oblikami »cenzuriranih« besed. Posebnost moderiranih klepetalnic je tudi prisotnost moderatorja, ki lahko osebo tudi »fizično« odstrani ali pa ji za določen čas prepreči uporabo klepetalnice. Zaradi želje po redu, pa tudi zaradi iskanja čim večje podobnosti med realnim in virtualnim komuniciranjem. Sporna postane

predpostavka, da ima vsak pravico do izražanja svojih misli s svojimi besedami. Večinoma pa so uporabniki, ki žalijo, le prepotentni in je želja po izražanju le želja po nadmoči nad ostalimi.

1.5.2. Bolezenska stanja prekomernega življenja na spletu

Iz več različnih raziskav se predvideva, da patološki uporabnik interneta je:

- moški,
- tehnološko ozaveščen,
- uporablja sinhrono aplikacije, kot so on-line igre in klepetalnice,
- ima občutek varnosti in domačnosti v on-line življenju,
- naj bi bil bolj osamljen,
- v internetnem komuniciranju se počuti socialno osvobojen ,
- je bolj prijateljski in odprt v virtualnem kot v realnem prostoru

(po Morahan-Martin in Schumacher, 2000: 14).

V tem delu želim še predstaviti negativne posledice teh »novodobnih romanc« oziroma do kakšne mere lahko prekomerno iskanje prijateljev, somišljenikov in sorodnih duš negativno vpliva na naše zavedanje samih sebe in drugih ter stikov, ki smo jih imeli pred virtualnim izkustvom. »Kot vsaka tehnološka inovacija tudi internet z večine vidikov omogoča izboljšave v vsakdanjiku ljudi, vendar istočasno predstavlja nevarnost za tiste, ki ne znajo pravilno okoristiti njegovih uslug. Dokazano je, da prekomerna uporaba interneta progresivno pripelje do težav, predvsem na področju sklepanja zvez. Posameznika lahko virtualna izkušnja tako »absorbira«, da pristane v svetu kot stalno »povezan« na splet.« (Jamison, 2003).

Kot skrajni primer so znanstveniki skovali patologijo *Cyber-Relational Addiction* (CRA), ki naj bi zajemala tendenco k prekomernemu sklepanju

prijateljskih in ljubezenskih zvez z osebami, ki jih srečamo na spletu. Pri teh osebah so največkrat uporabljene aplikacije e-pošte, predvsem pa klepetalnice ter skupine v forumih. Progresivno postanejo njihove virtualne zveze pomembnejše od realnih, oseba se izolira, živi v paralelnem svetu, v katerem živijo idealizirane osebnosti. V tej obliki odvisnosti igra pomembno vlogo anonimnost, ki osebam navidezno dovoljuje, da se drugim predstavljajo z izmišljenimi identitetami. Te temeljijo na najglobljih, skritih željah (<http://www.siipac.it/newaddictions/internetaddiction.htm>, 2003). Sami smo kreatorji svoje osebnosti, takšne, kot smo si jo vedno želeli imeti. Vendar, kot trdim v naslednjem poglavju, so te vrste medosebnih odnosov vnaprej obsojene na propad, saj ima pri relacioniranju bistveno vlogo iskrenost.

Bolezensko stanje CRA spada med t.i. *Internet Related Psycopathologys*, ko ta razmerja postanejo enaka odvisnosti, so ekskluzivna, edina in vsevsebujoča v življenju posameznika, prevzamejo vlogo interakcij in zvez le-tega v realnosti (po Cantelmi in Giardino Grifo, 2003). V sedanji družbi obstaja neznano število osamljenih oseb, ki v t.i. off-line življenju ne uspejo oziroma s težavo vstopajo v interakcijo ali intimnejši stik z drugimi. Prav tem virtualni prostor omogoča večje zaupanje vase in premagovane svojih strahov do drugih (eden od pozitivnih aspektov možnosti po izbiri takih vrst zvez), velika verjetnost pa je, da jih pripelje do tega, da ...»se vklenejo v umetne prostore, brez možnosti neznanja, da bi iz njih prišli« (<http://www.fotosposi.com/rivista/articolo.asp?codArt=418>, 2001). Večinoma pa se odvisnosti sami ne zavedajo. Če na splet gledamo kot na brezmejni prostor, v katerem se lahko srečamo z osebami, ki so nam »blizu«, kljub temu, da so nam dejansko fizično daleč, se nanje navežemo, izmenjujemo mnenja, skratka: »daje nam možnost sklepanja prijateljstev in

novih izkušenj, vendar je lahko tudi neke vrste detonator za sprožitev globoko skritih slabosti, neizprosen beg pred realnostjo in življenjem« (Cantelmi in Giardino Grifo; 2003).

Proietti je navedla nekatere simptome, ki lahko kažejo na to, da so osebe presegle mejo med kratkočasenjem in zabavo na spletu ter resno odvisnostjo od zvez in vsebin v virtualnem prostoru. Simptomi motnje, ki je definirana kot Internet Addiction Disorder (IAD), so:

- večkratno prižiganje računalnika,
- občutek depresivnosti in/ali razdraženosti ob prisiljenem izklopu računalnika in/ali prekinitev povezave s spletom,
- podcenjevanje občutka lakote in žeje med povezavo na splet,
- nenehna kontrola nabiralnika elektronske pošte,
- nespečnost,
- občutek nezainteresiranosti in/ali dolgčasa do realnega življenja in realnih prijateljstev – ta je najresnejši, osebe dejansko padejo v stanje osamljenosti, ko nimajo več pred seboj odprtega ekrana (po Proietti; 2003).

Za konec tega poglavja pa naj navedem še mnenje Turkleje, ki je mnogo manj pesimistična in gleda na splet kot pozitiven element sedanjosti, saj ... »za razliko od televizije, dovoljuje dvosmerno komunikacijo in v določenih primerih ljudem omogoča, da na ekranu rešujejo eksistencialne probleme, iz njihove izkušnje na spletu lahko pridobijo nauke, ki lahko naredijo njihovo življenje zadovoljujočejše. Stereotipi družbenega življenja, kot so razred, razumevanje starosti ali spolne in rasne diskriminacije, zunanja podoba itd., so v tem prostoru mnogo manj občuteni« (Turkle, 2003).

Sama menim, da je za izbruh skrajnih bolezenskih stanj potrebna predčasna večja mera osamljenosti, strahu pred drugimi posamezniki, stigmatiziranost v resničnem vsakdanjiku. Za zatekanje v virtualnost zaradi strahu pred resničnimi težavami ne moremo obsojati širjenje spleta, temveč družbo, ki je te ljudi s svojimi pravili in normami, pripravila do tega, da imajo raje svoj idealizirani svet – ne-svet.

2. Zavedanje anonimnosti v RPK

Večina avtorjev se ukvarja s pojmom anonimnosti v virtualnem prostoru predvsem kot s problemom ohranjanja zasebnosti podatkov. V primeru nastajanja medosebnih odnosov pa jo navajajo kot pozitivno, saj naj bi povzročala inhibicijo pred sogovorniki in s tem lažje »odpiranje« za ekranom. Menim, da možnost, da ostanemo pred sogovornikom anonimni, dolgoročno ni funkcionalna pri vzpostavljanju medosebnih odnosov. Zavedati se moramo, da je zaščita, ki jo nudi ekran le navidezna zavesa. V virtualnih prostorih klepetalnice sogovornike največkrat zanima, kdo smo, kaj počnemo, kako v resnici zgledamo, skratka pogovori so le kopije tistih, ki jih doživljamo v vsakdanjiku. Poleg tega pa je računalniška tehnologija napredovala do te mere, da imamo ob sebi vsa tehnična orodja (za prenos teksta, zvoka in/ali slike), da se osebi, s katero smo v stiku, »prikažemo«. Bariera obstaja le v obliki fizične odsotnosti.

Anonimnost je postala privilegij oziroma izbira vsakega uporabnika, vendar kot vsaka, recimo temu, demokratična izbira, prinaša tudi različne posledice. Dejstvo, da se zavedamo, da tako kot mi sami, tudi naši sogovorniki ob slehernem trenutku ohranjajo svojo anonimnost, lahko predstavlja začetek ali konec vsakega pogovora. Namreč ta občutek zavedanja, ki meji na nezaupanje do tistega, kar vidimo kot natipkano, zavira vzpostavljanje medosebnih odnosov. Kot sem že prej omenila, ne prihaja več samo do tekstualnih izmenjavanj, nove in nove oblike avdio – vizualnih komunikacij izničujejo pretekle teorije. Posluževanje ali zavračanje novih tehnologij pa določa, kdo je v klepetalnici »in« in kdo »out«.

2.1.Opredelitev pojma anonimnosti v virtualnem prostoru

Anonimnost je stanje, ko nismo prepoznavni drugim osebam. Vendar, ker govorimo o virtualnem prostoru, njegova specifičnost omogoča posamezniku:

- neprepoznavnost nekaterih zunanjih karakteristik posameznika (barva kože, spol, telesna konstitucija),
- možnost "pretvarjanja" specifičnih osebnosti (ime, starost) ter
- karakternih lastnosti (nekomunikativnost, sramežljivost)

(po Oblak; 2000:1062).

Poleg zgoraj naštetega, so možne »internetne laži«, ki so vezane na družbeni status posameznika (zakonski stan, izobrazba, delovno mesto ipd.) in so povečini namenjene k boljši samoprezentaciji pred sogovornikom.

Možnost ohranjanja anonimnosti je sama po sebi specifična značilnost interneta kot virtualnega prostora. »Internet daje možnost mnogo lažjega izražanja sebe – predvsem možnost relativne anonimnosti v individualnih ali skupinskih interakcijah. Ta omogoča posamezniku izražanja samega sebe in k obnašanju drugačnemu kot v eni izmed normalnih socialnih sfer, oboje zaradi tega, ker je kot posameznik osvobojen pričakovanj in prisil, ki jih postavljajo tisti, ki ga poznajo, ter zato, ker so sankcije za tisto, kar izreče, minimalne«. (Bargh, McKenna in Fitzsimons; 2002:35). Seveda nas anonimnost osvobaja, ker nam omogoča izražanje mnenj brez strahu pred večjimi sankcijami, po drugi strani pa nas ekran ločuje od ostalih in to, kar lahko izrečemo prekriti s pregrado, nas oddaljuje. Ko govorimo o interakcijah, se moramo nujno zavedati, da gre vedno za dvo- ali večstranski odnos – tako kot sami lahko ohranjamo svojo anonimnost, se lahko

zavedamo, da naši sogovorniki počnejo isto. To, kar avtorji navajajo kot »drugačno obnašanje«, sama razumem kot dejstvo, da anonimnost v virtualnem prostoru dovoljuje tisto, kar nam realni prostor prepoveduje.

Veliko psiholoških raziskav, predvsem pod avtorstvom Sherry Turkle, je potekalo na področju prikrivanja biološkega spola, ki so temeljile predvsem na tem, da obstaja želja po spoznavanju drugih z lažjo, prikrivanjem, le zato, da bi lažje razumeli sebe. Dejansko osebe, ki se pretvarjajo, niso tiste, ki si želijo novih poznanstev. Njihovi »internetni odnosi« temeljijo na farsih, egoistični želji po odkrivanju novega, po večini so razkrinkani in zaradi tega izločeni, izobčeni iz skupnosti. Z uporabo se pridobi tudi »veščino« kritične distance do prebranega in z njo tudi občutek, da se sogovornik pretvarja ali ne.

2.2. Biti nekdo drug

Ne morem se izogniti večkrat slišani frazi »*On the Internet, nobody knows you're a dog*«, ki je bila prvič objavljena v reviji The New Yorker julija leta 1993. Nastala je v času optimistične faze glede vizij RPK, navezuje pa se na argument, da »anonimnost ukinja kakršnokoli informacijo o udeležencih interakcije (edina informacija in s tem identiteta je tisto, kar vsak sam napiše in pošlje drugim udeležencem) in s tem postavlja vse udeležence v enakovreden položaj, saj postanejo informacije o spolu, starosti, narodnosti in podobno, 'nevidne'.« (Herring v Praprotnik; 2003:145). Internet se, kot sem že omenila, dnevno spreminja. Večina klepetalnic zahteva od uporabnikov nekatere vhodne podatke, za katere seveda vedno obstaja dvom, saj je vstavljanje le-teh prepuščeno volji samega uporabnika, pa vendar se število oseb, ki se poslužuje drugačnih identitet od svoje, krči.

Po mnenju raziskovalke Danetove se uporabniki klepetalnic poslužujejo anonimnosti, »ker 'reakcijsko' okolje klepetalnic vzpodbuja uporabnike in uporabnice k uporabi psevdonimov, ki delujejo kot maske in tako »vabijo« k eksperimentaciji s spolnimi identitetami na igriv, 'karnevalski' način, in ki 'osvobajajo uporabnike restriktivnih spolnih binarnih opozicij' (po Herring v Praprotnik; 2003:147-148). V primeru želje po vzpostavitvi medosebnega odnosa pa te t.i. maske, tako kot ob polnoči na pustni torek, morajo pasti, saj bi kontinuirano skrivanje pomenilo le nenehno igranje vloge, ki je za psiho posameznika skoraj nemogoča.

Obremenitev z zunanjim izgledom je prisotna tako v vsakdanjem kot v virtualnem življenju. Zaradi frustracij, ki so jih posamezniki deležni, se v veliko primerih v virtualnem prostoru pojavi idealiziranje podobe. Patetično, skoraj absurdno se mi zdi, da se nekateri opišejo zgolj z uporabo meril na podlagi števil in barv. To, kar različni avtorji navajajo kot »idealiziranje« lastne podobe je v virtualnem prostoru videti kot cenena objava prevzeta iz drugokategornega oglasnika. Sama menim, da ljudje niso produkti v embalaži, ki jim določimo višino, širino, težo in barvo, toda v virtualnem prostoru se prav tako opišejo in pri tem pričakujejo, da sogovornik dobi vizualno predstavo o tem, kako izgledajo.

S pojavom avdio – video komunikacij se ta problem »domišljanja« dejansko izniči. S tem, da se nekateri teh orodij ne želijo posluževati, sami sebe stigmatizirajo pred ostalimi, saj pri sogovornikih, ki se neobremenjeno vizualno predstavljajo, pojavi dvom, da je tekstualni opis reprezentacija dejanskega izgleda. »Čeprav mnogi govorijo, da niso več »pod pritiskom« estetike v RPK, to hkrati dokazuje, da so »pod pritiskom« v svojih glavah in da so estetski ideali bolj pomembni dejavniki zmenkov ohranjajo (vsaj) v glavah.« (Praprotnik; 2003:148). Ali sploh še obstaja razlika med realnim in virtualnim zmenkom, če odmislimo fizično (ne)prisotnost? Sama menim, da

ne. V obeh primerih je cilj čim boljša samoprezentacija, ki temelji na vizualni naklonjenosti in briljantni konverzaciji, pri čemer v virtualnem prostoru prihaja do nižje mere anksioznosti (o tej temi več v poglavju o osamljenosti) kot posledice fizične odsotnosti.

2.3.Ohranjanje anonimnosti in spletne raziskave

»Anonimnost se smatra za pomemben faktor pri situacijah anketiranja (Halleman, 1986; Joinson, 2001; Paulhus, 1982). Pri različnih oblikah postavljanja vprašalnika (face-to-face, telefonsko, računalniško posredovanje) ali prisotnosti drugih oseb pri intervjuju (npr. partnerja) (Paiser, 2002) vsakokrat osebe imajo tendenco k bolj poštenim odgovorom ali posredovanju informacij, ki bi sicer lahko predstavljale zadrego, kadar se jim zagotavlja, da ostajajo anonimne«(po Mühlenfeld, 2004: 994). Ravno zaradi tega sem tudi sama v svojem raziskovalnem delu naloge uporabila spletno raziskavo. Tudi v tem primeru se anonimnost dejansko smatra za fizično odsotnost oziroma oddaljenost od anketarja. »Raziskave kažejo, da s spletnimi vprašalniki dosežemo, da se osebe, ki občutijo v drugačnih okoliščinah socialno anksioznost, mnogo lažje sprostijo in odgovarjajo. To stanje omogoča ohranjanje anonimnosti, ki zmanjšuje njihov strah« (po Shepherd in Edelman, 2005:949).

2.4.Primer portalov ona-on.com in meetic. net

V uvodu sem omenila, da nekatere ugotovitve v tem diplomskem delu izhajajo tudi iz mojega devetletnega sodelovanja v različnih spletnih klepetalnicah. Intenzivna analiza dveh portalov za posredovanje stikov med posamezniki (slovenski ona-on.com ter mednarodni it.meetic.yahoo.net) je potekala od januarja do septembra 2005. Pri tem moram omeniti, da gre za zbiranje podatkov z metodo opazovanja z udeležbo, katero se da aplicirati

tudi na internetni prostor. »Russel H. Bernard našteva naslednje razloge, zakaj je tehnika opazovanja z udeležbo najpomembnejši način etnografskega zbiranja gradiva:

- S tehniko opazovanja z udeležbo lahko zberemo različne vrste podatkov.
- Zmanjša se problem reakcije na prisotnost opazovalca. Kadar se v okolju pojavi neki novi opazovalec, ljudje reagirajo drugače, kot bi, če ga ne bi bilo.
- Postavljamo lahko tudi občutljiva vprašanja ter vprašanja, na katera lahko dobimo jasne odgovore. Sprašujemo bolj razumno, kot bi sicer.
- Opazovanje z udeležbo preučevalcu omogoča intuitivno razumevanje tega,. Kar se dogaja okoli njega, s tem pa tudi določeno stopnjo zaupanja, da pozna prave pomene zbranega gradiva.
- Marsikaterega problema ni mogoče niti načeti brez aktivnega opazovanja z udeležbo, saj drugače ni mogoče priti do podatkov.«

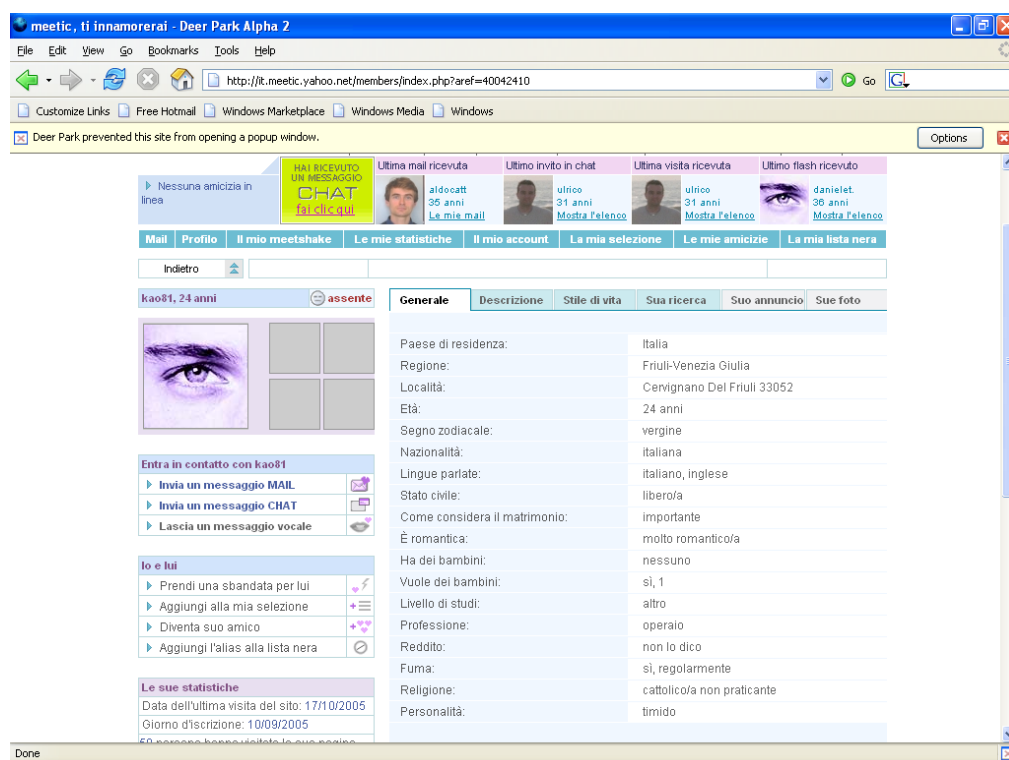
(Malus; 2004:52)

Iz opazovanja z udeležbo izhaja, da oba portala omogočata:

- komuniciranje preko asinhrona elektronske pošte na portalu, sinhrona klepetalnica ter pošiljanja sms sporočil (prihaja do izmenjave sporočil, ne pa do izmenjave osebnih podatkov, kar daje uporabniku neke vrste občutek varnosti);
- iskanje po bazi podatkov članov portala, pri čemer obstaja možnost, da se izbira le tiste, ki nudijo v ogled svojo fotografijo;
- natančen opis osebe, ki jo »iščejo«;
- natančen opis uporabnika (osnovni podatki, opis osebnosti, življenjskega stila, koga iščejo, ter foto album do 5 fotografij), meetic.net omogoča celo posnetek glasovnega ter video sporočila;

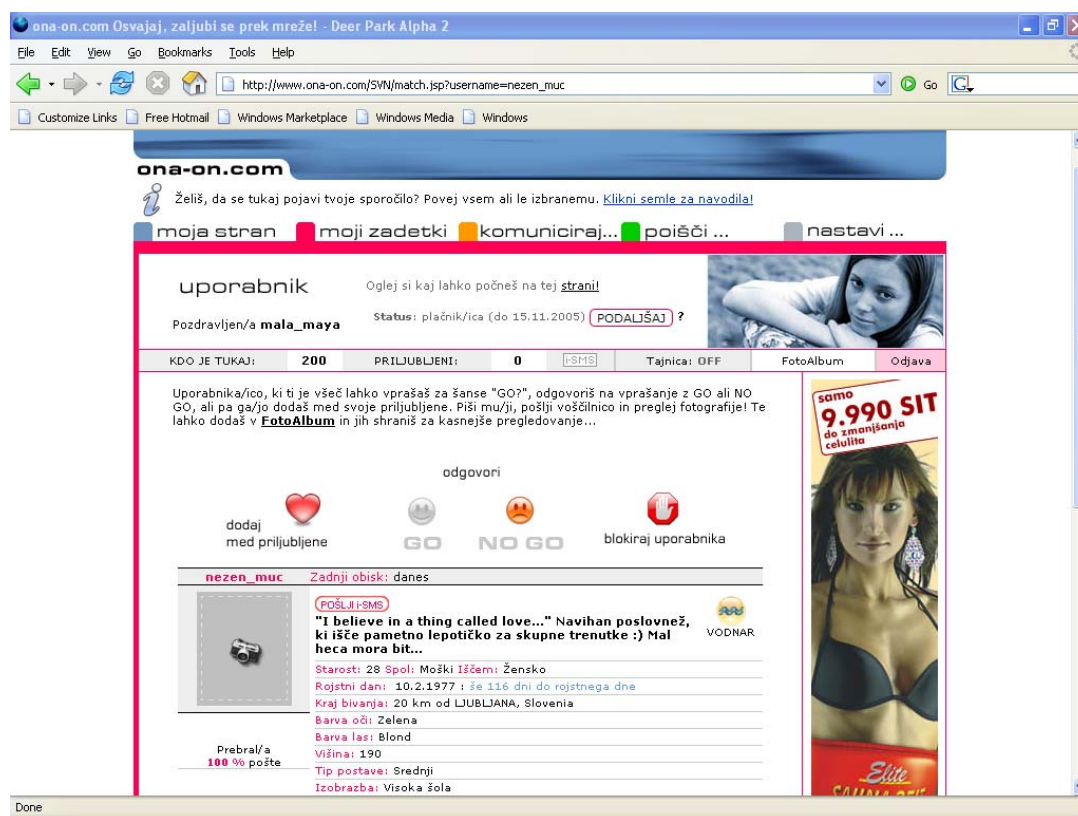
- obveščanje prek elektronske pošte (tu se portala nekoliko razlikujeta, vendar v grobem dnevno oziroma tedensko obveščata npr. o novih prihodih ali o tem, da je v nabiralnik prišla nova pošta);
- Meetic.net svojim uporabnikom nudi tudi »zgodbe o svojem uspehu« (v posebnem predelu so resnične izpovedi v obliki intervjujev tistih, ki so se prek portala spoznali in sedaj skupaj gradijo svojo prihodnost).

Slika 2.4.1: Prikaz profila na portalu za stike *www.meetic.net*

Vir: <http://it.meetic.yahoo.net>

Slika 2.4.2: Prikaz profila na portalu *www.ona-on.com*

Vir: <http://www.ona-on.com>

Menim, da primer teh dveh portalov jasno prikazuje, da pri vzpostavitvi medosebnih odnosov posamezni uporabniki potrebujejo čim večje število podatkov o osebi s katero komunicirajo. Pri tem je pomembno, da ne želijo »kupovati v zaprti škatli«. Na portalih za medosebne stike ni dejansko ogrožena zaupnost podatkov (uporabniki so zavarovani in lahko kogarkoli »odstranijo«, v primeru, da kaže nadležna, deviantna obnašanja), delujejo pa kot moderne ženitne posredovalnice, pri čemer so dosegljivejše in predvsem cenejše, ker se portali financirajo tako iz članarin (večinoma jo plačujejo le moški uporabniki) ter iz sponzoriranih oglaševalskih sporočil (»banner-jev«) na portalih. Poudarila bi dejstvo, da večje število izpolnjenih polj, konkretno, več kot je uporabnik pripravljen povedati o sebi, večjo možnost ima, da bo koga spoznal, da bo vzbudil zanimanje za svoj profil. Tržni propagandni slogan naj bi se glasil : »Več daš – več imaš«, gre pa za to, da bolj, kot se

nekdo izpostavi, zaupa, kdo v resnici je, večje možnosti ima, da bo koga spoznal. Izbira vsakega posameznika po ohranjanju lastne anonimnosti je potemtakem zavirajoča komponenta pri flirtanju v virtualnem prostoru.

3. Osamljenost

3.1. Kdo je v resnici osamljen?

Iz prebrane literature sem uspela razbrati večje število definicij, kdo sploh je osamljen posameznik. »**Osamljenost** je psihološki občutek izoliranosti. O njej govorimo, kadar je posameznikova mreža socialnih odnosov manjša ali manj zadovoljujoča, kot si želi posameznik, kadar posameznik ne more zadovoljiti potreb socialno psihološkega izbora.« (Ule v Mrežar; 2003:26). Pri tej definiciji gre za individualno občutenje stanja, pri čemer se iz definicije da razbrati, da se kaže tendenca k spremembi tega občutka.

Morahan-Martin in Schumacher navajata mnjenja več avtorjev, pri tem pa je definicija osamljenega podrejena primerjavi z neosamljenimi. Osamljeni posameznik je za razliko od neosamljenega:

- družbeno zadržan in zaskrbljen, zaprt vase,
- občutljiv na zavrnitev,
- ima manjše zaloge družbenega znanja,
- ima težave pri sklepanju prijateljstev, vzpostavljanju družbenih aktivnosti ter sodelovanju v skupinah,
- s težavo zaupa svoje intimne podatke ter
- ima slabo samopodobo.

Poleg naštetega pa osamljenost povezujejo z depresijo ter ostalimi patologijami. (po Morahan-Martin in Schumacher, 2003:662).

»Strnjeno, občutenje osamljenosti se navezuje na primanjkljaje družbenih pristojnosti posameznika (zapiranje vase, nizka stopnja komunikacijskih veščin ter strategij izmikanja v družbenih situacijah) ter na vplive družbenega okolja (nizka družbena integracija, malo družbenih aktivnosti,

majhno število bližnjih prijateljev, ki ponujajo emocionalno oporo ter redka socialna omrežja)» (Nurmi in Salmela-Aro v Prezza, Pacilli, in Dinelli; 2003: 692). Skratka, osamljeni niso dejansko sami, vendar njihova socialna omrežja niso popolnoma zadovoljujoča, težje relacionirajo, morda trpijo za lažjimi ali težjimi oblikami depresij. V primeru, da se želijo temu stanju duha upreti, jim virtualni prostor omogoča, da se to njihovo psihološko obremenjujoče stanje izboljša oziroma popolnoma spremeni.

3.2.Osamljenost in virtualni prostor

»Osamljenost je pogosto povezana s širjenjem uporabe interneta. Osamljeni posamezniki se povežejo na splet zaradi povečane možnosti iskanja družbe, zaradi sprememb vzorcev socialne interakcije, hkrati pa je splet tudi možna rešitev proti negativnim vzorcem obnašanja povezanih z osamljenostjo.« (Morahan-Martin in Schumacher, 2003: 659). Kot trdi tudi Byrne: »Edinstvena struktura interneta omogoča posameznikom k lažje iskanje in odkrivanje oseb s podobnimi interesi. Vsi smo nagnjeni k temu, da nas privlačijo tisti, ki so nam podobni in s katerimi si lahko izmenjujemo podobna mnenja«(Byrne v McKenna, Green in Gleason; 2002:11).

Osebe, ki niso zadovoljne s kakovostjo svojih odnosov v realnem življenju, naj bi si lažje, hitreje in pogosteje poiskale nove oblike odnosov z uporabo RPK. »Ko govorimo o osamljenosti, ne moremo mimo sociološke tradicije, ki je reflektivno obravnavala ta pojem. Le-ta je bila analizirana skozi povezave z drugimi pojavi, kot so fenomen anomije, krize, kompleksnosti, ki se vsi navezujejo na prehod med modernostjo in postmodernostjo« (Quarta, 2003). Z družbenega vidika naj bi bila osamljenost nekaj slabega, moderna rešitev zanjo pa bi lahko bila uporaba računalniško posredovanega komuniciranja k odpravljanju le-te. »Internet naj bi uspešno zapolnil socialne

potrebe oseb s težavami pri vzpostavljanju medosebnih odnosov, tako da pomaga pri socialni povezanosti ter ponuja občutek pripadnosti« (McKenna in Bargh; Roberts, Smith in Clare; Shepherd in Edelman v Shepherd in Edelman, 2005: 950). »Internetno komuniciranje olajša zadržanost, odpiranje pred drugimi, povečuje intimnost ter izboljša samoraprezentacijo, po drugi strani pa ponuja prostor za vajo pri razvoju socialnih spretnosti« (Morahan-Martin in Schumacher, 2003: 662). Dejansko je pogovor s popolnim tujcem včasih veliko enostavnejši kot z osebami, ki jih poznamo že več let. Tudi v primeru, da posameznik potrebuje »drugo mnenje« in ga v svojem »nepopolnem socialnem omrežju« ne more dobiti, je pogovor s fizično ločeno osebo veliko enostavnejši.

»Zadnje raziskave so odkrile, za razliko od raziskav v preteklosti, da internet pozitivno vpliva na posameznikovo psihično zdravje. Te razlike v rezultatih je mogoče interpretirati kot spremembo narave interneta skozi čas, povečevanjem števila uporabnikov, povečani dostopnosti ter olajšani uporabi« (Whitty in Carr v Whitty in McLaughing, 2005:2). Menim, da se pozitivni vplivi na psiho uporabnika navezujejo na hiter in uspešen razvoj KO, saj se virtualni prostor dokaj hitro spreminja v sliko realnega, loči jih le fizična prisotnost.

3.3.Socialni strah in sramežljivost

Pogosta karakterna značilnost, sramežljivost, je eden od možnih odgovorov na to, zakaj so posamezniki v svojem »off-line« življenju osamljeni, kar je le ena izmed posledic socialnih strahov.

Socialna anksioznost (ali **socialni strah**) je pogosto povezana s sramežljivostjo in socialno fobijo. Je stanje, do katerega pride zaradi pričakovanja medosebnih ocenjevanj v realni ali imaginarni socialni

situaciji. Anksioznost je pogosto povezana s splošnim strahom in stanjem depresivnosti, ki lahko negativno vplivata na sposobnost prenašanja socialnih interakcij.

Socialna fobija (ali socialna motnja občutka strahu) je ekstrem oziroma nadaljevanje socialnega strahu, vsebuje skupino simptomov, ki lahko, za razliko od sramežljivosti, močno iztirijo posameznikovo življenje, ti pa se pojavljajo le v določenih družbenih situacijah. Osebe, ki trpijo zaradi socialne fobije, se raje osredotočijo na svoje notranje nemire in pri tem izpustijo izzive s strani okolja.

Sramežljivost je lažja oblika socialnega strahu in je življenjska značilnost posameznikovega značaja, ki se kaže v vseh situacijah vsakdanjika. Na kognitivnem nivoju, sramežljive osebe sprejemajo socialne izzive, tako da se spopadejo s svojimi strahovi.

V povezavi s tem je prihajalo do razprav o tem, da naj bi osebe, ki trpijo za socialno anksioznostjo, uporabljale internet kot medij za regulacijo njihovih socialnih strahov ter z njimi povezanimi stiskami, posebno osamljenostjo, depresijo, bojznimi ter nizko samozavestjo (po Shepherd, in Edelman, 2005: 949-950).

Veliko sem se spraševala, ali uporaba interneta dejansko »reši« problem osamljenosti, saj ... »biti osamljen je tranzitorno stanje, vendar nekatere raziskave kažejo, da to osebnostno stanje, t.j. osamljenost, postane kronično« (Weeks et. al. v Morahan-Martin in Scumacher, 2003: 661). Verjetno uporaba RPK ne more rešiti splošnega problema osamljenosti, lahko pa je v pomoč pri nekaterih oblikah tega pojava.

3.4. Virtualni prijatelji kot prinašalci socialne opore?

Kot sem že omenila, se osamljena oseba zaveda, da so njena socialna

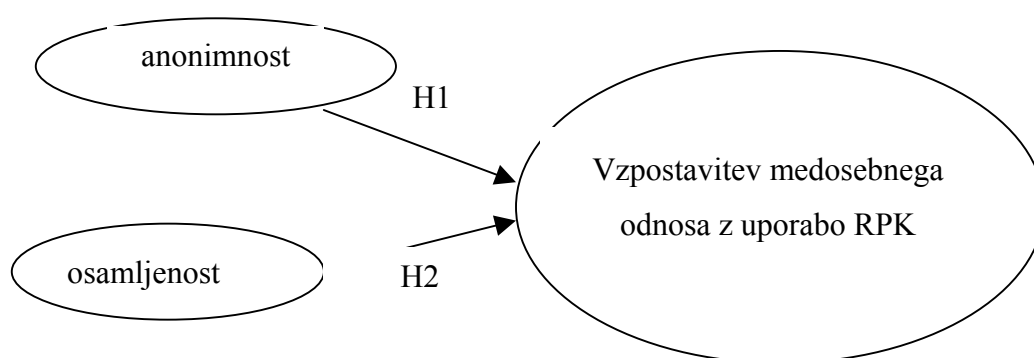
omrežja nezadovoljujoča. V primeru, da gre za globlje stigmatizirano osebo, predstavlja virtualni prostor neke vrste ventil, odrešitev pred realnim svetom. Stigmatizirane osebnosti (kot so npr. homoseksualci in politični skrajneži) so po mnenju McKennaove in Bargha, motivirani k participaciji relativne anonimnosti ter varnosti (v primerjavi s face-to-face komunikacijo) ter pomanjkanju takih skupin v realnem življenju (Bargh in McKenna; 2004: 578-579).

Predvidevam, da osamljeni, bolj kot neosamljeni, iščejo na spletu osebo, ki jim bo dajala socialno oporo, ki je v njihovem »off-line« življenju iz različnih razlogov niso deležni. Vendar se veliko raziskav sprašuje ali dejansko povečanje socialnega omrežja pomeni tudi večjo socialno oporo. »Kadar imajo ljudje več družbenih stikov, so mentalno srečnejši in bolj zdravi kot tisti, ki imajo te stike omejene.« (Cohen in Wills v Eastin in LaRose, 2004:1). Nevprašljivo je dejstvo, da internet kot inherentno socialni medij omogoča povečevanje socialnih omrežij, ostaja pa nejasno, ali tudi daje oz. odvzema socialno oporo. Veliko raziskav v preteklosti je trdilo, da internet nudi možnost izmenjave informacij ter tolažbe s strani različnih spletnih organizacij ter spodbuja formacijo pomembnih razmerij. Po drugi strani pa nekateri avtorji navajajo, da na spletu porabljen čas spodbuja socialno izoliranost ter slabša kakovost odnosov s družino in prijatelji (po Eastin in LaRose, 2004:1-2). Tu se ponovno pojavi vprašanje o tem, koliko posameznik živi na spletu in kako to vpliva na njegovo realno življenje. V primeru, da se s pomočjo na novo vzpostavljenih odnosov s pomočjo RPK, posameznikovo stanje osamljenosti v »off-line« življenju izniči, lahko govorimo o pozitivnih posledicah uporabe. Kadar pa življenje na spletu izniči vsakdanjik govorimo o negativnih posledicah.

4. Rezultati raziskave

Na podlagi zbranih podatkov, bom poskušala analizirati kako *zavedanje možnosti ohranjanja anonimnosti sogovornika* ter *osamljenost v "off-line" življenju* vplivata na *vzpostavitev medosebnega prijateljskega odnosa z uporabo RPK*. Na spodnji sliki je grafično predstavljen teoretski model.

Slika 4: *Teoretski model*

4.1. Hipotezi

Hipoteza I: »Zavedanje možnosti ohranjanja anonimnosti sogovornika negativno vpliva na vzpostavitev medosebnega prijateljskega odnosa z uporabo RPK.«

Možnost ohranjanja anonimnosti na medmrežju posamezniki lahko izkoristijo zato, da »idealizirajo svoj jaz« pred sogovorniki, ki pa se lahko tega zavedajo in zaradi tega manj zaupajo. Poskušala bom dokazati, da specifična lastnost interneta – relativna možnost ohranjanja anonimnosti – negativno vpliva na to, da se vzpostavi prijateljski medosebni odnos. Če nam po eni strani anonimnost daje občutek »varnosti« pred ostalimi, smo za druge s tem bolj nedostopni – enostavno nezanimivi sogovorniki, ki niso

pripravljeni vstopiti v »igro« in obratno – sami smo lahko zelo »odprti« do pogovorov, vendar pa nas prevzema dvom, da je naš sogovornik tisti, ki se premalo »odpira« oziroma »idealizira«. Menim, da se dogaja preobrat v razumevanju virtualnega in realnega. Če se je nekaj časa uveljavljalo mnenje, da sta realni in virtualni prostor paralelna, se že nekaj časa kaže, vsaj v primeru medosebnih odnosov, da virtualni »svet« postaja nadaljevanje realnega oziroma da gre za neko kontinuiteto prepletajočih se prostorov. Ne moremo namreč doseči, da bi se virtualni medosebni odnos ohranil, ne da bi prišlo tudi do realnih srečanj. Upoštevati moramo, da so pri RPK-ju vedno bolj pogosti tudi prenosi ne le teksta, temveč tudi slike, tako da smo le telesno, fizično ločeni tako, da so dejanske možnosti ohranjanja anonimnosti vse manjše. Prijateljstvo temelji na predpostavki zaupanja oziroma pridobivanja le-tega, anonimnost s pomočjo »skrivanja za ekranom« pa ne daje proste poti k temu. Osebe, ki so zadržane, ne povedo veliko o sebi, dajejo občutek prikrivanja, postanejo kmalu nezanimive in nimajo možnosti za iskrena prijateljstva v medmrežju. Poskušala sem izvedeti, ali osebe občutijo, da so njihovi sogovorniki anonimni in na podlagi tega sem sestavila svoja vprašanja.

Hipoteza II: *»Osamljenost v »off-line« življenju vpliva na vzpostavitev medosebnih prijateljskih odnosov z uporabo RPK-ja.«*

Menim, da je osamljenost eden izmed ključnih razlogov za hitro razvijanje medosebnih prijateljskih odnosov na internetu. Osebe, ki se v realnem, t.i. »off-line« življenju počutijo osamljene zaradi nezadovoljujočih oseb v socialnih omrežjih, ki jih obkrožajo, si s pomočjo RPK-ja večkrat poiščejo družbo kot tiste, ki teh problemov nimajo. Osamljenost kot taka ni pojav današnje družbe, vendar so se njene dimenzije s časom spreminjale. Ker ji družbeno dajemo negativni prizvok (tudi sama sem jo vključila v posledico

socialnih strahov), predstavlja uporaba RPK-ja eno izmed možnih rešitev tega pojava. Ni pa nujno, da občutek osamljenosti doleti osebe, ki so v realnem, »off-line« življenju dejansko »same«.

»Internet naj bi osamljene posameznike predvidoma pogosteje pritegnil, ti so namreč veliko bolj nagnjeni k prekomerni uporabi. To naj bi se dogajalo zaradi možnosti širitve socialnih omrežij ter spremenjenih vzorcev komunikacije, ki jih omogoča splet. Osamljene naj bi bolj pritegnile nekatere oblike interaktivnih socialnih dejavnosti, ker omogočajo občutek pripadnosti, kolegialnosti in skupnosti.« (Morahan-Martin v Morahan-Martin in Schumacher, 2003:661)

4.2.Opis vzorca

Analiza raziskovalnega problema je potekala na osnovi zbranih podatkov s pomočjo spletne ankete, ki smo jo skupinsko sestavili študentje družboslovne informatike v študijskem letu 2003/2004 pri predmetu Raziskovanje javnega mnenja pod mentorstvom docenta dr. Gregorja Petriča. Anketa se je izvajala od 18. maja 2004 do 18. junija 2004. Celotna raziskava je obsegala uporabo interneta in informacijskih tehnologij ter njihov vpliv na vsakdanje družbene interakcije med ljudmi. Izbira orodja je bila, glede na tematiko naloge skoraj samoumevna, saj sem tako najlažje dosegla vzorec oseb, ki so v stiku z ostalimi osebami z uporabo RPK-ja.

»Anketno zbiranje podatkov po internetu poteka že od konca osemdesetih let, ko so za anketiranje pričeli uporabljati elektronsko pošto (Parker, 1992; Sproull, 1986). Sredi devetdesetih let so v ta namen pričeli uporabljati tudi svetovni splet (GVU, 1994), ki je danes prevladujoč način anketiranja po internetu. V primerjavi z anketiranjem po e-pošti namreč omogoča večji

razpon možnosti pri obliki vprašalnika, anketirančevo breme je manjše in avtomatično zbiranje podatkov je poenostavljeno» (Batagelj, Comley, Lozar v Lozar Manfreda, Vehovar, Batagelj; 2000:1035).

Anketiranje je bilo računalniško podprto, anonimno in prostovoljno, zaradi edinstvenosti orodja pa anketar seveda ni bil prisoten. Vsa anketna vprašanja so bila zaprtega tipa, kar pomeni, da so imeli anketiranci možnost izbire enega izmed več možnih, v naprej pripravljenih odgovorov. Raziskava je osnovana na neverjetnostnem in priložnostnem vzorcu. Kalton in Vehovar menita, da je neverjetnostno vzorčenje v praksi zelo razširjeno predvsem zaradi tega, ker tako pridobljeni »vzorci mnogo cenejši in izvedbeno hitrejši, ocene pa se nemalokrat ne razlikujejo od ocen iz verjetnostnih vzorcev« (Kalton in Vehovar, 2001:169). Moram pa poudariti, da pri priložnostnem vzorčenju (v katere sodi, med drugim, tudi spletna anketa) obstaja precejšnja verjetnost, da pride do pristanskosti. Zaradi tega je rezultate tovrstnih raziskav tvegano uporabljati za sklepanje o celotni populaciji (Kalton in Vehovar, 2001:170). Kot možna rešitev k temu problemu se pojavlja povezovanje dveh različnih metod, spletne in telefonske ankete. (po www.iprom.si, 2005)

Celotna spletna anketa je vključevala 2217 anonimnih posameznikov, vendar smo od tega števila dobili podatke za spremenljivko letnica rojstva le od 986 (96 oseb smo odstranili, ker so navedli letnico rojstva 1999), za izobrazbo 1024 ter za spol 1023. Upoštevati moramo dejstvo, da je, za razliko od navadne ankete, pri spletni anketi mnogo lažje izpuščanje vprašanj. Tako smo dobili sledečo strukturo vzorca, prikazano v Tabeli 4.2.1.

Tabela 4.2.1: *Deleži posameznih spremenljivk v raziskavi o uporabi interneta in informacijskih tehnologij*

Spremenljivka	vrednost	v odstotkih
spol	moški	56,9
	ženski	43,1
starost	do 20	28,4
	20-30	48,2
	31-40	10,5
	nad 40	12,8
izobrazba	osnovna šola	9,5
	2 ali 3 letna poklicna šola	4,5
	4 ali 5 letna poklicna šola ali gimnazija	60,8
	višja, visoka šola, fakulteta ali akademija	22,9
	magisterij ali doktorat	2,2
Pogostost sodelovanja v internetnih storitvah	ne sodelujem	11,9
	manj kot enkrat mesečno	31,8
	nekajkrat mesečno	31,4
	tedensko	16,9
	dnevno	6,6
	večkrat na dan	1,4

Spolna struktura anketirancev kaže, da moški nekoliko prevladujejo nad ženskami. Večina anketirancev končala 4 ali 5 letno poklicno šolo ali gimnazijo (kar kaže na to, da je bilo verjetno v vzorcu veliko še šolajočih se študentov). Lahko trdim, da je ta vzorec anketirancev formalno izobražen. Skoraj polovica anketirancev je stara od 20 do 30 let, kar se navezuje na že napisano, da je verjetno v vzorcu večji delež še šolajočih se študentov. Glede pogostosti sodelovanja v internetnih storitvah (spremenljivka je sestavljena iz pogostosti sodelovanja v naslednjih internetnih storitvah: web forumi, IRC, mailing liste, on-line chati in news-group) se manjšina opredeljuje, da sodeluje.

Za primerjavo naj omenim rezultate terenske ankete o uporabi informacijsko – komunikacijske tehnologije, ki jo je aprila 2004 izvedel Statistični urad RS (SURS), izhajajo socio-demografske značilnosti uporabnikov interneta. Več uporabnikov interneta je med:

- moškimi,
- mlajšimi,
- bolj izobraženimi,
- šolajočimi,
- osebami z višjimi neto dohodkom gospodinjstva (slednjega nisem sama nisem vključila v raziskavo).

Iz poročila Raba interneta v Sloveniji 2004/2 (RIS) izhaja tudi podatek, da je bilo v decembru 2004 v Sloveniji 750,000 uporabnikov interneta. (Vehovar in Lavtar, 2005: 3, 81-85).

Kljub temu, da so bili raziskovalni rezultati pridobljeni na neverjetnostnem vzorcu, primerjava z rezultati raziskave SURS-a objavljenih v poročilu RIS-a, kaže na to, da sta si socio-demografski strukturi vzorcev podobni.

4.3 Operacionalizacija spremenljivk

4.3.1 Zavedanje anonimnosti sogovornika

Indikatorji iz definicije *anonimnosti*:

- prepoznavnost zunanjih karakteristik posameznika,
- prepoznavnost lastne osebnosti,
- prepoznavnost karakterialnih lastnosti,
- podajanje osebnih podatkov.

Vprašanja, ki so se navezovala na zavedanje o možnosti ohranjanja anonimnosti pri ostalih udeležencih, so bila v spletni anketi naslednja:

Koliko udeležencev foruma, v katerem Vi najpogosteje sodelujete, po Vašem mnenju:

- pove svoje pravo ime*,
- ne želi pokazati svoje slike,
- se pretvarja, da je drugega spola,
- pove svojo pravo starost*,
- poda svoje prave telesne značilnosti* ter
- vam daje vtis bolj samozavestne osebe, kot je v resnici.

Pri tem je bila možna izbira petih odgovorov in sicer 1 – nihče; 2 – redki posamezniki; 3 – približno polovica; 4 – skoraj vsi; 5 – vsi, pri čemer 1 pomeni nizko stopnjo zaznavanja možnosti, da sogovorniki poskušajo ohraniti svojo anonimnost, 5 pa visoko stopnjo tega zavedanja. Vprašanja, označena z *, so obrnjena – imajo obrnjeno lestvico.

Zaradi neustreznosti (merijo drugačno dimenzijo od ostalih) sem v nadaljevanju analize izključila spremenljivki:

- ne želi pokazati svoje slike ter

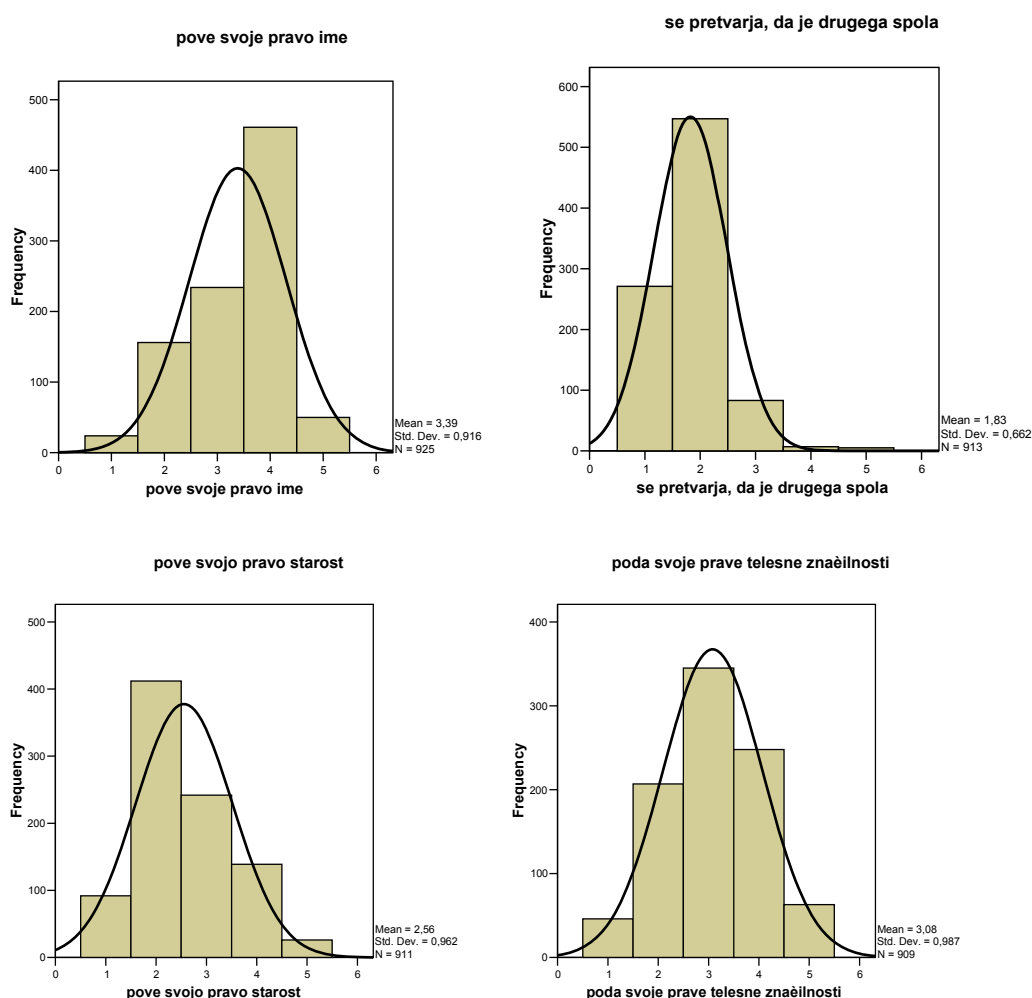
- vam daje vtis bolj samozavestne osebe, kot je v resnici.

Za ostale pa v nadaljevanju prikazujem frekvenčne porazdelitve.

Tabela 4.3.1.1: *Sklop indikatorjev spremenljivke 'anonimnost' - frekvenčne porazdelitve*

Ime indikatorja	n	Povprečje	Standardni odklon
'ime'	925	3,39	0,916
'spol'	913	1,83	0,662
'starost'	911	2,56	0,962
'značilnosti'	909	3,08	0,987

Grafikon 4.3.1.1: Sklop indikatorjev spremenljivke 'anonimnost' - frekvenčne porazdelitve (grafični prikaz)

Večina spremenljivk se porazdeljuje normalno (z izjemo spremenljivke »sogovornik se pretvarja, da je drugega spola«, ki kaže asimetrijo v desno).

Tabela 4.3.1.1: Korelacijska matrika indikatorjev za spremenljivko 'anonimnost'

	'ime'	'spol'	'starost'	'značilnosti'
'ime'	1,000			
'spol'	0,134**	1,000		
'starost'	0,369**	0,308**	1,000	

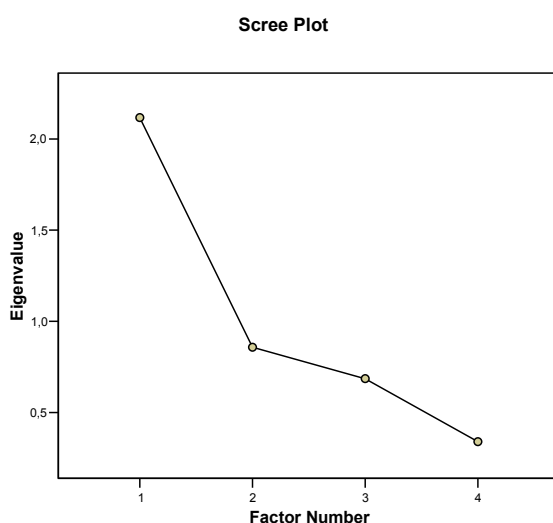
'značilnosti'	0,379**	0,243**	0,647**	1,000
---------------	---------	---------	---------	-------

Pojasnilo: Izračunan je Pearsonov koeficient korelacije, ** pa nakazuje statistično značilnost manjšo od 0.05

Iz matrike lahko razberemo, da so vse spremenljivke statistično značilno povezane med seboj. Povezanost med spremenljivkami sem merila s kontingenčnim Pearsonovim koeficientom. Načeloma bi lahko uporabila tudi Spearmanov koeficient korelacije rangov, vendar v mojem primeru gre za ordinalne spremenljivke, ki zavzemajo malo vrednosti ter se porazdeljujejo dokaj normalno in je zaradi tega uporaba prvega, Pearsonovega koeficienta primernejša.

Izvedla sem faktorsko analizo – metodo glavnih osi (PAF), ki nam poizkuša »poenostaviti kompleksnost povezav med množico opazovanih spremenljivk z razkritjem skupnih razsežnosti ali faktorjev, ki omogočajo vpogled v osnovno strukturo podatkov« (Kovačič, 2005:5).

Grafikon 4.3.1.2: *Faktorska analiza – »scree diagram«*

Iz »scree diagrama« je razvidno, da ima faktorski model samo en faktor.

Tabela 4.3.1.3: *Faktorska matrika za indikatorje spremenljivke »anonimnost«*

Ime indikatorja	Faktor 1 - uteži
'ime'	0,467
'spol'	0,346
'starost'	0,832
'značilnosti'	0,788
λ_i	2,117
% pojasnjene variance	52,923

Model je skonvergiral v 11 iteracijah

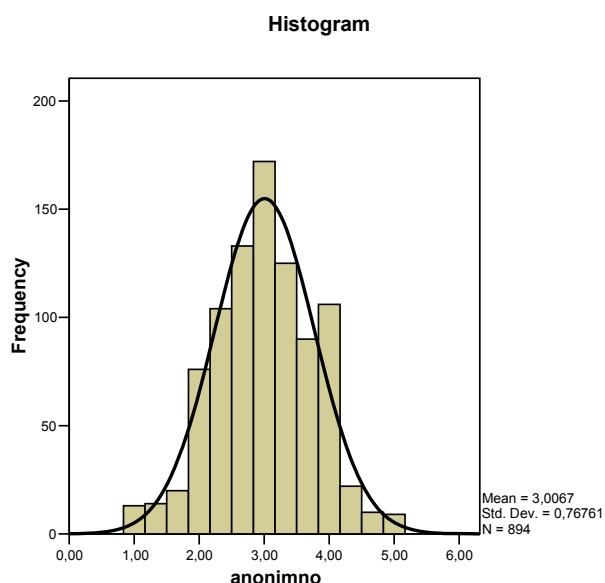
Uteži, ki so večje od 0,40 sem poudarila s krepkim tiskom – tako je vidno na katerem faktorju ima posamezna spremenljivka izrazite uteži.

Tabela 4.3.1.4: *Faktor zavedanje anonimnosti sogovornika – 'anonimno'*

'ime'	Koliko udeležencev foruma, v katerem Vi najpogosteje sodelujete, po Vašem mnenju pove svoje pravo ime*?
'starost'	Koliko udeležencev foruma, v katerem Vi najpogosteje sodelujete, po Vašem mnenju pove svojo pravo starost*?
'značilnosti'	Koliko udeležencev foruma, v katerem Vi najpogosteje sodelujete, po Vašem mnenju poda svoje prave telesne značilnosti*?

Iz rezultatov faktorjske analize sledi, da lahko iz danih indikatorjev sestavimo novo, sestavljeno spremenljivko 'anonimno'.

Grafikon 4.3.1.3: *Sestavljena spremenljivka 'anonimno' – grafični prikaz (n=894)*

Po pričakovanjih se tudi sestavljena spremenljivka porazdeljuje normalno, pri čemer nam višja vrednost pove, da se anketiranci zavedajo, da želijo njihovi sogovorniki ohranjati anonimnost.

4.3.2 Osamljenost

Indikatorji iz definicije *osamljenosti*:

- zaznavanje občutka izoliranosti,
- manjša/manj zadovoljujoča mreža socialnih odnosov od zaželene,
- zadovoljevanje potreb socialnopsihološkega izvora.

Vprašanja, ki so se navezovala na merjenje občutenja osamljenosti, so bila naslednja:

V kolikšni meri za Vas veljajo naslednje trditve, vezane na vaše vsakdanje, »off-line« življenje:

- nikogar nimam, na katerega se lahko obrnem,
- sem osamljen,
- brez težav si najdem ustrezno družbo*,

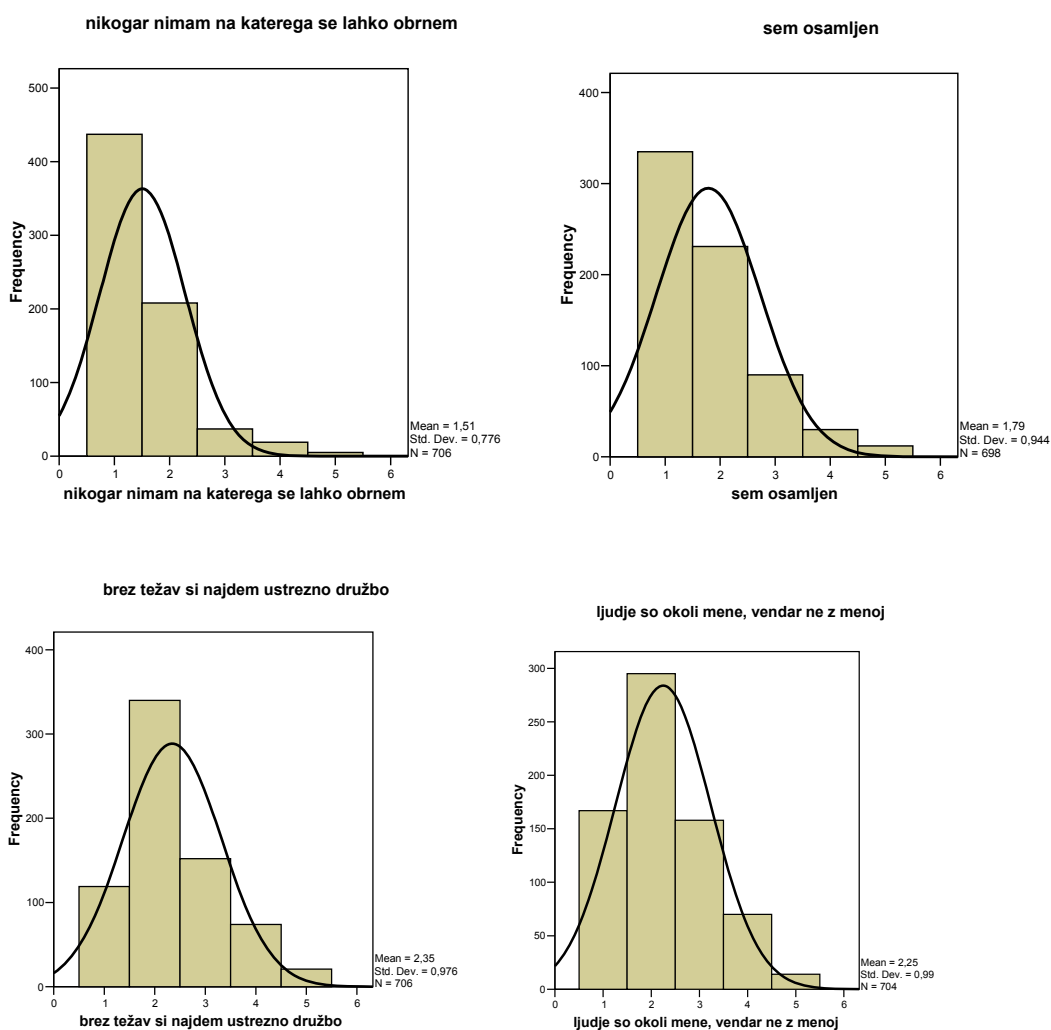
- ljudje so okoli mene, vendar ne z menoj.

Pri tem je bila možna izbira petih odgovorov in sicer 1 – sploh ne velja; 2 – ne velja; 3- niti ne velja, niti velja; 4 – velja ; 5 – popolnoma velja, pri čemer 1 pomeni ne-osamljenost, 5 pa visoko stopnjo osamljenosti. Vprašanja za indikatorje iz definicije osamljenosti sem prevzela iz zbornika Measures of personality and social psychological attitudes (1999).

Tabela 4.3.2.1: *Sklop indikatorjev spremenljivke 'osamljenost' - frekvenčne porazdelitve*

Ime indikatorja	n	Povprečje	Standardni odklon
'nikogar nimam'	706	1,51	0,776
'sem osamljen'	698	1,79	0,944
'ustrezna družba*'	706	2,35	0,976
'ljudje okoli mene'	704	2,25	0,990

Grafikon 4.3.2.1: Sklop indikatorjev za spremenljivko 'osamljenost' – frekvenčne porazdelitve (grafični prikaz)

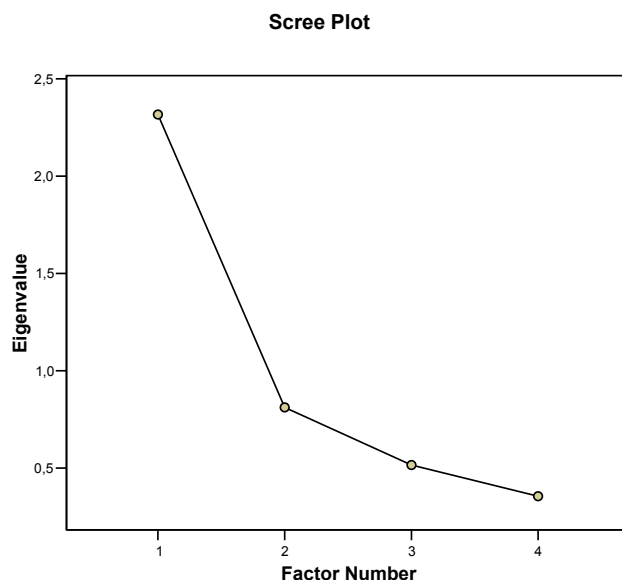
Iz frekvenčnih porazdelitev tega sklopa indikatorjev lahko razberemo, da se spremenljivke porazdeljujejo z asimetrijo v desno. To pomeni, da se anketiranci v večini opredeljujejo kot neosamljeni oziroma osamljenosti v svojem »off-line« življenju trenutno ne občutijo.

Tabela 4.3.2.2: *Korelacijska matrika indikatorjev za spremenljivko 'osamljenost'*

	Nikogar nimam	Sem osamljen	Ustrezna družba*	Ljudje okoli mene
'nikogar nimam'	1,000			
'sem osamljen'	0,624**	1,000		
'ustrezna družba*'	0,250**	0,367**	1,000	
'ljudje okoli mene'	0,492**	0,573**	0,376**	1,000

Iz korelacijske matrike je razvidno, da so spremenljivke statistično značilno pozitivno povezane.

Grafikon 4.3.1.2: *Faktorska analiza – »scree diagram«*

Iz »scree diagrama« je razvidno, da ima faktorski model samo en faktor.

Tabela 4.3.2.3: *Faktorska matrika za indikatorje spremenljivke »osamljenost«*

Ime indikatorja	Faktor 1 - uteži
'nikogar nimam'	0,706
'sem osamljen'	0,867
'ustrezna družba'	0,395
'ljudje okoli mene'	0,673
λ_i	2,317
% pojasnjene variance	57,913

Model je skonvergirala v 12 iteracijah

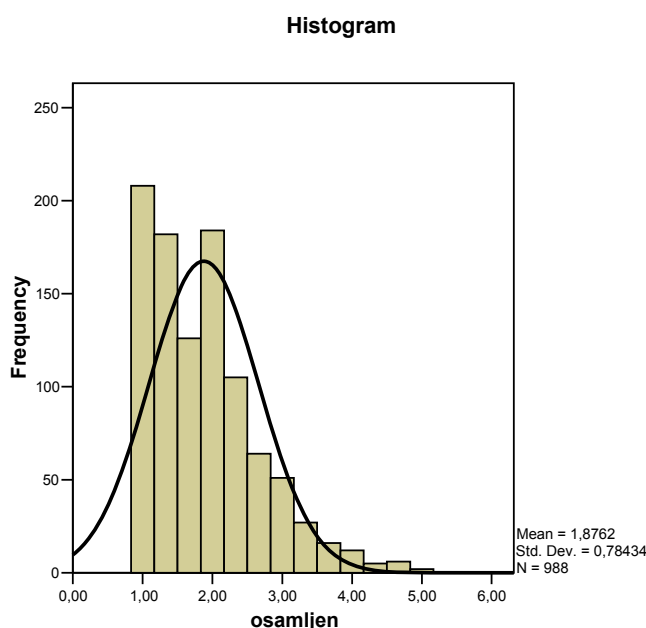
Uteži, ki so večje od 0,40 sem poudarila s krepkim tiskom – tako je vidno na katerem faktorju ima posamezna spremenljivka izrazite uteži.

Tabela 4.3.2.4: *Faktor zavedanje osamljenosti – 'osamljen'*

'nikogar nimam'	Nikogar nimam, na katerega se lahko obrnem.
'sem osamljen'	Sem osamljen
'ljudje okoli mene'	Ljudje so okoli mene, vendar ne z menoj

Iz rezultatov factorske analize sledi, da lahko iz danih indikatorjev sestavimo novo, sestavljeno spremenljivko 'osamljen'.

Grafikon 4.3.2.3: *Sestavljena spremenljivka 'osamljen' – grafični prikaz (n=988)*

Po pričakovanju se tudi sestavljena spremenljivka 'osamljen' porazdeljuje z asimetrijo v desno, pri čemer nam višja vrednost pove, da anketiranci občutijo osamljenost v svojem »off-line« življenju.

4.3.3 Medosebni odnos prijateljstva

Indikatorji iz definicije *medosebnega odnosa prijateljstva*:

- podpora s strani oseb, s katerimi so v interakciji s pomočjo RPK,
- zaupanje v te osebe,
- občutenja zaupanja s strani teh oseb.

Vprašanja, ki so se navezovala na *medosebne odnose prijateljstva* s pomočjo RPK, so bila naslednja:

V kolikšni meri za Vas veljajo naslednje trditve:

- na internetu lažje najdem sebi podobne,
- izpovedujem svoje intimne podatke na internetu,
- na internetu lažje sklepam prijateljstva,

- bolj se zabavam z osebami na internetu kot z ostalimi,
- imam mrežo prijateljev, ki sem jih spoznal na internetu ter
- ko se pogovarjam na internetu, se počutim manj medosebno povezan*

Pri tem je bila možna izbira petih odgovorov in sicer 1 – sploh ne velja; 2 – velja; 3 – niti ne velja, niti velja; 4 – velja; 5 – popolnoma velja, pri čemer 1 pomeni manj vzpostavljenih medosebnih prijateljskih odnosov. Vprašanja za indikatorje iz definicije medosebnega odnosa prijateljstva sem prevzela iz članka Morahan-Martinove in Schumacherjeve (2003: 665), ki se je osredotočil na vzpostavitev medosebnih odnosov prijateljstva z uporabo RPK med najstniki, ter nadaljevala analizo o kakovosti teh odnosov ter njihovo razvijanje v »realnem« življenju.

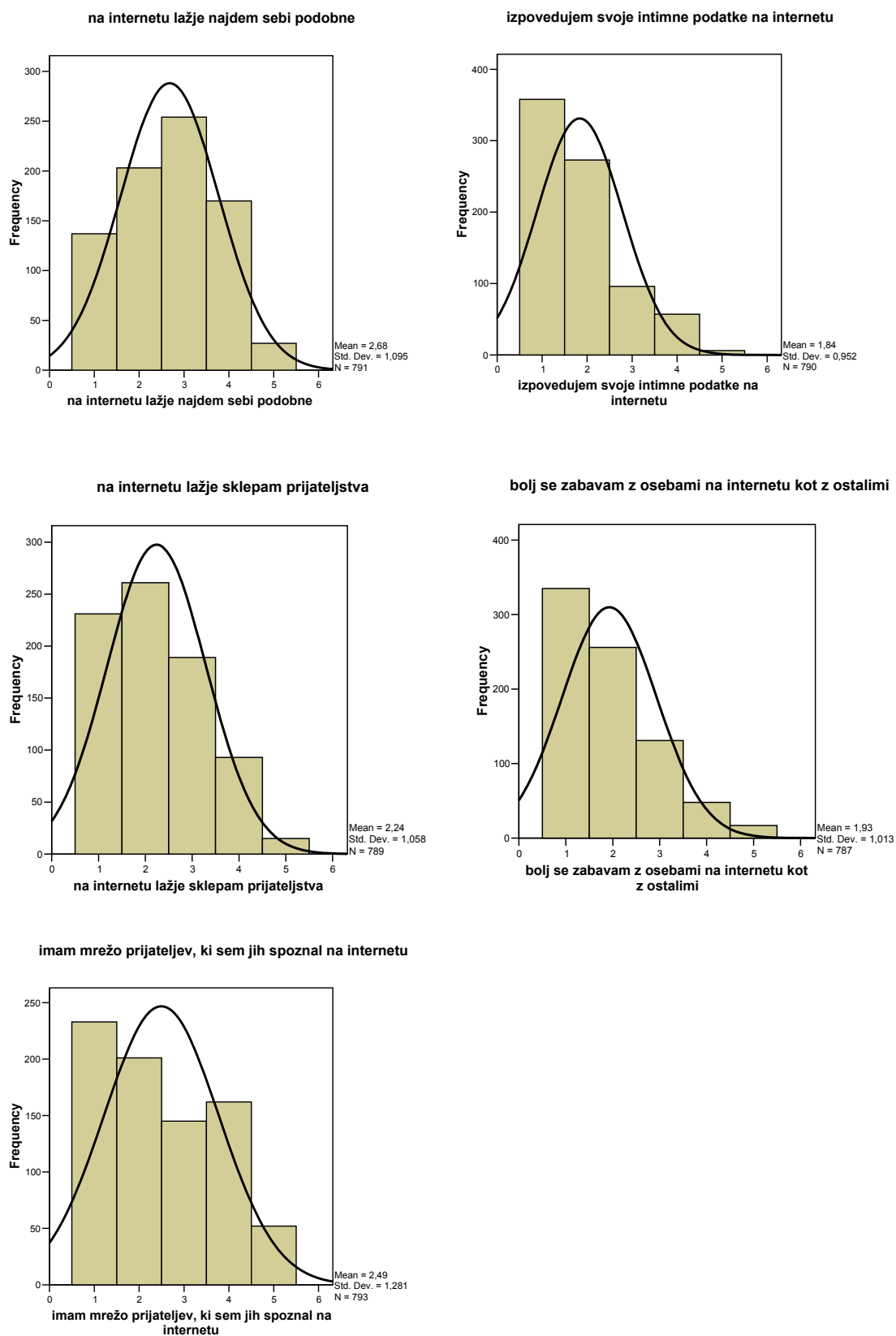
Po analizi sem se odločila izključiti iz nadaljnje analize naslednjo spremenljivko zaradi merjenja drugačne dimenzije od ostalih:

- ko se pogovarjam na internetu, se počutim manj medosebno povezan*.

Tabela 4.3.3.1: *Sklop indikatorjev odvisne spremenljivk - frekvenčne porazdelitve*

Ime indikatorja	n	Povprečje	Standardni odklon
'podobni'	791	2,68	1,095
'podatki'	790	1,84	0,952
'sklepa'	789	2,24	1,058
'zabava'	787	1,93	1,013
'mreža'	793	2,49	1,281

Grafikon 4.3.3.1: Sklop indikatorjev odvisne spremenljivke – frekvenčne porazdelitve (grafični prikaz)

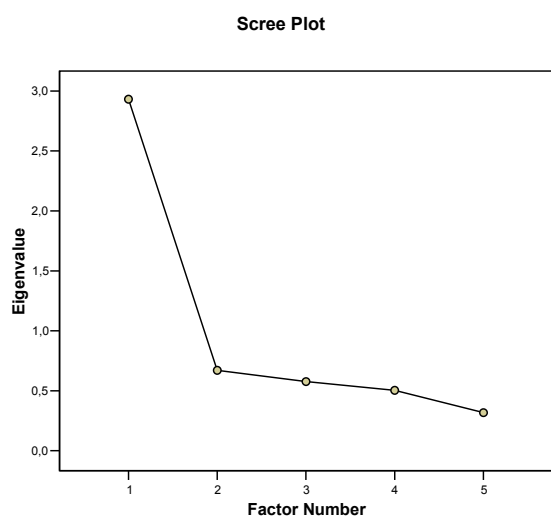
Iz frekvenčnih porazdelitev tega sklopa indikatorjev lahko razberemo, da se spremenljivke »intimni podatki«, »sklepa prijateljstva« ter »zabava« porazdeljujejo z asimetrijo v desno, medtem ko se spremenljivki »sebi podobni« ter »mreža prijateljev« porazdelujeta normalno.

Tabela 4.3.3.2: *Korelacijska matrika indikatorjev za odvisno spremenljivko*

	'podobni'	'podatki'	'sklepa'	'zabava'	'mreža'
'podobni'	1,000				
'podatki'	0,391**	1,000			
'sklepa'	0,581**	0,466**	1,000		
'zabava'	0,498**	0,397**	0,668**	1,000	
'mreža'	0,429**	0,357**	0,515**	0,498**	1,000

Iz matrike lahko razberemo, da so vse spremenljivke med seboj statistično značilno povezane.

Grafikon 4.3.3.2: *Faktorska analiza – »scree diagram«*

Iz »scree diagrama« je razvidno, da ima faktorski model samo en faktor.

Tabela 4.3.3.3: *Faktorska matrika za indikatorje odvisne spremenljivke (n=698)*

Ime indikatorja	Faktor 1 - uteži
'podobni'	0,677
'podatki'	0,548
'sklepa'	0,849
'zabava'	0,762
'mreža'	0,631
λ_i	2,932
% pojasnjene variance	58,636

Model je skonvergirala v 7 iteracijah

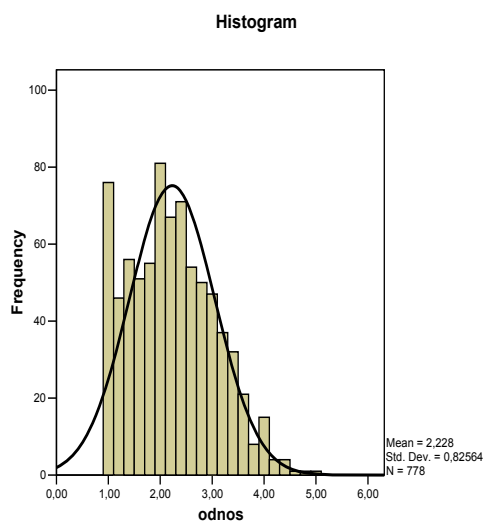
Uteži, ki so večje od 0,40 sem poudarila s krepkim tiskom – tako je vidno na katerem faktorju ima posamezna spremenljivka izrazite uteži.

Tabela 4.3.2.4: *Faktor medosebni odnosi s pomočjo RPK – 'odnos'*

'podobni'	Na internetu lažje najdem sebi podobne,
'podatki'	Izpovedujem svoje intimne podatke na internetu,
'sklepa'	Na internetu lažje sklepam prijateljstva,
'zabava'	Bolj se zabavam z osebami na internetu kot z ostalimi,
'mreža'	Imam mrežo prijateljev, ki sem jih spoznal na internetu

Iz rezultatov factorske analize sledi, da lahko iz danih indikatorjev sestavimo novo, sestavljeno spremenljivko 'osamljen'.

Grafikon 4.3.3.3: *Sestavljena spremenljivka 'odnos'*

Sestavljena spremenljivka »odnos« se porazdeljuje z rahlo asimetrijo v desno, pri čemer višja nam vrednost pove, da anketiranci sklepajo medosebne odnose prijateljstva s pomočjo RPK.

4.3.4 Povezanost spremenljivk

Tabela 4.3.4.1: *Korelacijska matrika med spremenljivkami*

	Anonimno	Osamljen	Odnos
Anonimno	1,000		
Osamljen	0,099*	1,000	
Odnos	-0,106**	0,338**	1,000

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Iz korelacijske matrike je razvidno, da so vse spremenljivke med sabo povezane. Obstaja statistično značilna povezanost med odvisno spremenljivko in neodvisno osamljenost – ta je pozitivno naravnana. To

velja tudi za neodvisno spremenljivko anonimno, vendar je ta negativno naravnana. Med neodvisnima spremenljivkama obstaja tudi pozitivna povezanost.

Statistično značilna pozitivna povezanost med spremenljivkama 'osamljen' in 'odnos' pomeni, da bolj kot oseba zaznava občutek osamljenosti v »off-line« življenju več prijateljskih odnosov sklene s pomočjo RPK-ja. Statistično značilna negativna povezanost med spremenljivkama 'anonimno' in 'odnos' pomeni, da bolj, kot se oseba zaveda možnosti ohranjanja anonimnosti sogovornika manj prijateljskih odnosov sklene s pomočjo RPK-ja. Statistično značilna pozitivna povezanost med spremenljivkama 'osamljen' in 'anonimno' pomeni, da bolj kot oseba zaznava občutek osamljenosti v »off-line« življenju več se zaveda možnosti ohranjanja anonimnosti s strani sogovornikov pri RPK-ju.

4.4 Preverjanje modela in hipotez

Za preverjanje hipotez sem vključila analizo neodvisni spremenljivki - indeksa, 'anonimno' in 'osamljen' ter odvisno spremenljivko – indeks 'odnos'. Regresijska analiza je statistična metoda, ki nam pomaga analizirati odnos med odvisno spremenljivko ter eno ali več neodvisnimi spremenljivkami. Regresijska funkcija $Y = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_mX_m + E$ nam kaže, kakšen bi bil vpliv spremenljivk $X_1, X_2, \dots, X_m$ (neodvisne spremenljivke) na spremenljivko Y (odvisna spremenljivka), če razen teh ne bi bilo nobenih drugih vplivov. E je člen napake (motnje ali disturbance) Matrični zapis regresijskega modela: $Y = X\beta + E$. (po Kovačič, 2005:4). S pomočjo te vrste analize lahko ocenimo parametre regresijskega modela in statistični pomen tega modela. Poleg opisne ima regresijska analiza še napovedovalno vlogo – ko sprejmemo določen regresijski model ter ocenimo njegove parametre, lahko iz vrednosti

neodvisnih spremenljivk napovemo vrednost odvisne spremenljivke. Znotraj multiple regresije imamo na voljo več metod. Sama sem uporabila metodo »Enter«, ki analizira hkraten vpliv vseh neodvisnih ordinalnih spremenljivk na odvisno spremenljivko. Ta metoda nam tudi pove, kolikšen delež variance pojasnjuje model. Determinacijski koeficient (kvadrat multiplega koeficienta korelacije), nam pove odstotek pojasnjene variance: $R^2 = 1 - \frac{E'E}{(Y - \bar{Y})'(Y - \bar{Y})}$,

ker pri tem koeficientu števec odvisen od števila neodvisnih spremenljivk, ga je potrebno popraviti: $\bar{R}^2 = 1 - R^2 \cdot \frac{n-1}{n-m-1}$. Celotni regresijski model

testiramo z F-testom: $F = \frac{\frac{R^2}{m}}{\frac{(1-R^2)}{(n-m-1)}}$. Manjša kot je statistična značilnost F-

statistike, boljši je regresijski model (po Kovačič, 2005:4).

Tabela 4.4.1: Rezultati regresijske analize

	nestand. reg. koef.	stand. reg. koef.	t-statistika	sig.
	B	Beta		
Anonimno	-0,163	-0,146	-3,922	0,000***
Osamljen	0,378	0,353	9,501	0,000***
(konstanta)	2,022		14,429	0,000
Odvisna spremenljivka:Odnos				

R= 0,367

$\bar{R}^2 = 0,132$

$R^2 = 0,135$

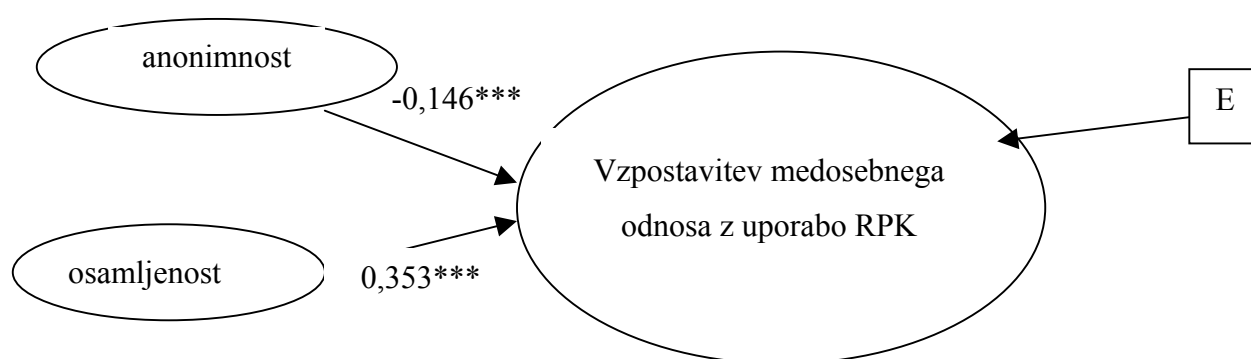
F= 49,432***

F-statistika znaša 49,432, njena stopnja značilnosti pa je manjša od 0,01, kar pomeni, da se regresijski model dobro prilega podatkom. Pojasnjena varianca znaša 13,2 odstotka, kar pomeni da moji dve neodvisni

spremenljivki odvisno spremenljivko, za razmere v družboslovju, ko vpliva drugih dejavnikov na odvisno spremenljivko ne moremo odstraniti, dokaj dobro pojasnjujejo.

V regresijskem modelu, ki je narisano na podlagi regresijske analize, so predstavljeni vplivi neodvisnih spremenljivk na odvisno spremenljivko. Vrednosti, zapisane ob puščicah, predstavljajo parcialne koeficiente korelacije. Ti koeficienti kažejo vpliv neodvisne spremenljivke na odvisno spremenljivko brez vpliva ostalih spremenljivk. V modelu je prikazan tudi člen napake oziroma motnje, označen z E. Naj omenim, da na podlagi bivariantne analize prihaja do povezave med odvisnima spremenljivkama, vendar na podlagi analize kolineranosti ta povezava ni problematična.

Slika 4.4.1: Regresijski model na podlagi prve regresijske analize

$$\bar{R}^2 = 0,132$$

$$F = 49,432***$$

Neodvisna spremenljivka anonimnost ('anonimno') močno statistično značilno negativno vpliva na odvisno spremenljivko ('odnos'), kar pomeni, da se z večanjem zavedanja možnosti ohranjanja anonimnosti s strani sogovornikov manjša vzpostavljanje medosebnih odnosov z uporabo RPK. Za neodvisno spremenljivo osamljenost ('osamljen') pa tudi velja, da statistično značilno močno vpliva na odvisno spremenljivko ('odnos'). To pa

pomeni, da se z večanjem občutka osamljenosti v »off-line« življenju povečuje tudi vzpostavljanje medosebnih odnosov s pomočjo RPK.

S pomočjo rezultatov pridobljenih s pomočjo regresijske analize sedaj lahko potrdim postavljeni hipotezi.

Hipoteza I: *»Zavedanje možnosti ohranjanja anonimnosti sogovornika negativno vpliva na vzpostavitev medosebnega prijateljskega odnosa z uporabo RPK«*

Na podlagi rezultatov regresijske analize lahko potrdim svojo prvo hipotezo, saj iz zbranih podatkov izhaja, da spremenljivka 'anonimno' statistično značilno negativno vpliva na vzpostavitev prijateljskih medosebnih odnosov s pomočjo RPK-ja.

Hipoteza II: *»Osamljenost v »off-line« življenju vpliva na vzpostavitev medosebnih prijateljskih odnosov z uporabo RPK-ja«*

Na podlagi rezultatov regresijske analize lahko potrdim svojo drugo hipotezo, saj iz zbranih podatkov izhaja, da spremenljivka 'osamljen' statistično značilno pozitivno vpliva na vzpostavitev prijateljskih medosebnih odnosov s pomočjo RPK-ja.

Model, kot sem ga sama predpostavila, je bil dober. Zelo sem zadovoljna z dejstvom, da model drži kljub temu, da sem en sklop vprašanj sama sestavila. Naj poudarim, da izbira spletne ankete ni bila napačna zamisel, menim pa, da bi bili v primeru, če bi se anketa izvajala med osebami, ki uporabljajo internet pretežno zaradi druženja, rezultati malce drugačni. Pri

raziskavah s podobno vsebino, ki so bile izvedene predvsem v ZDA, so v vzorec vključevali le osebe, ki se redno udeležujejo klepetalnic ipd.

5 Zaključek

Namen diplomskega dela je bil na podlagi teoretičnih predpostavk opisati ter empiričnega raziskovanja dokazati vpliv dveh faktorjev na vzpostavitev medosebnih odnosov s pomočjo RPK. Med samo prvotno zamislijo in končnim izdelkom je potekala nekakšna navidezna, virtualna pot, ki je bila včasih podkovana tudi z napačnimi razmišljanji in tezami, izbiro, ki ni bila konformna ali enostavno preveč fantazijska. Porajala so se mi različna vprašanja, na katera lahko sedaj dokončno odgovorim.

Prijateljstvo, druženje, je skozi čas izgubilo različne pomene ter pridobilo nove. Iz čistega oportunističnega odnosa, kot ga je definiral Aristotel, v današnjem času prevladujejo čista intimna razmerja, kot jih opisuje sodobni sociolog Giddens. Dokler razmerja ponujajo koristi, se ga poslužujejo, ko ne prinaša več koristi, ga enostavno prekinejo. Tako v realnem kakor tudi virtualnem prostoru. Odnosi temeljijo na komuniciranju, tehnologija pa omogoča, da se hitrost prenašanja sporočil minimizira glede na razdaljo, vendar se s tem tudi dolžina odnosov krajša.

Z napredovanjem interaktivnih komunikacijskih orodij postaja anonimnost le še megleni spomin tistega, kar so prvotni uporabniki s pridom izkoriščali za eksperimentiranje z novimi identitetami. Tako moderiranje kot razvoj različnih oblik posredovanja zvoka in slike, ustvarjajo prostor konverzacije, v katerem so uporabniki le fizično ločeni, med sabo pa uporabljajo večino (če ne vseh) čutov. Formacija emocionalnih zvez temelji na zaupanju in posredovanju podatkov med sogovorniki. V primeru, da v svojega sogovornika dvomiš oziroma, da ta ni pripravljen povedati, kdo je ter kako izgleda, odnos prekineš in preideš na nova spoznavanja.

Zaupanje potuje s hitrostjo kb na sekundo, vendar v obratni smeri – osebe več zaupajo, povedo o sebi, ko so fizično ločene od svojega izpraševalca. Zaradi tega dejstva predvidevam, da je prihodnost anketiranja in statističnega raziskovanja ravno na spletu, kjer v intimnosti se lahko odgovarja o najbolj intimnih zadevah. Iz tega sledi tudi, da sem našla pozitivne aspekte t.i. relativne anonimnosti.

Konkretna razlika med fizičnim in virtualnim zmenkom je le v fizični odsotnosti. Prvi zmenek je tisti prvi korak, prvo spoznavanje, ki je v večini primerov namenjen k izmenjavi značajskih informacij. Tako v realnem kot v virtualnem prostoru, poskušajo posamezniki narediti čim boljši vtis. Kaj se iz tega kasneje razvije, pa je odvisno od vložka, zunanjih in notranjih faktorjev.

Osamljenost je lahko večplastna. Korenine ima lahko v socialni stiski, podkovani iz strahov ali pa le odraža stanje, ko so socialna omrežja v »off-line« življenju nezadovoljujoča. Kakorkoli, osamljeni so manj zaupljivi od tistih, ki tega občutka ne poznajo oziroma ga ne občutijo več, so nagnjeni k formaciji medosebnih odnosov na spletu bolj kot tisti, ki imajo zadovoljujoča socialna omrežja v realnem vsakdanjiku.

Menim, da se prizvok čudaštva počasi odmika stran od internetnih odnosov in s časom bo postalo več kot vsakdanje, da se bodo posamezniki »srečevali« in »spoznavali« v virtualnem in skupno pot nadaljevali v realnem, vsakdanjem svetu. Koliko je dejansko teh oseb, bi s težavo ocenila, še manj, koliko takih zvez se obdrži, saj, kot sem že omenila, je faktorjev, ki vplivajo na uspešnost zvez, preveč.

6 Seznam literature

6.3 Članki v revijah oziroma zbornikih

- ❖ Anonymous. Risk of anonymity (1996): Association for Computing Machinery. Communications of the ACM. New York: Dec 1996. Vol.39, Iss.12; str 162
- ❖ Bargh, John A.; McKenna, Katelyn Y.A in Fitzsimons, Grainne M.(2002): Can You See the Real Me? Activation and Expression of the »True Self« on the Internet Journal of Social Issues, Vol. 58, Mo.1, 2002, str. 33-48
- ❖ Bargh, John A.; McKenna, Katelyn Y.A: The internet and social life. Annual Review of Psychology; 2004; 55, ProQuest Social, Science Journals. str. 573-590
- ❖ Eastin, Matthew S. In LaRose, Robert (2004): Alt. Support: modeling social support online. Computer in Human Behavior xxx. str. 1-16
- ❖ Focus, n.80 – April 2000, Gruner+Jahr/Mondadori SPA, Milano
- ❖ Gómez, Ricardo (1998) : The nostalgia of virtual community. Information Technology in People. Vol 11, No. 3, pp. 217-234
- ❖ Herring, Susan C. (2001): Gender and Power in Online Communication. CSI Working Paper, No. WP – 01-05
- ❖ Lozar Manfreda, Katja; Vehovar, Vasja; Batagelj, Zenel (2000): Veljavnost interneta kot anketnega orodja. Teorija in praksa, let. 37, 2/2000, str. 1035-1051
- ❖ McKenna, Katelyn Y.A.; Green, Amie S.; Gleason, Marcy E. J.: Relationship Formation on the Internet (2002): What's the Big Attraction?. Journal of Social Issues, Vol. 58, Mo.1, 2002, str. 9-31
- ❖ Morahan-Martin, Janet in Schumacher, Phyllis (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. Computer in Human Behavior 16. str. 13-29

- ❖ Morahan-Martin, Janet in Schumacher, Phyllis (2003). Loneliness and social uses of the Internet. *Computer in Human Behavior* 19. str. 659-671
- ❖ Mühlenfeld, Hans-Ullrich (2004): Differences between 'talking about' and 'admitting' sensitive behaviour in anonymous and non-anonymous web-based interviews. *Computer in Human Behavior* 21. str. 993-1003
- ❖ Oblak, Tanja (2000). Mitske podobe o "Življenju na mreži": od poljubnih identitet do izgubljanja skupnosti v kibernetskem prostoru. *Teorija in praksa*. Let. 37, št. 6, str. 1052-1068
- ❖ Oblak, Tanja (2002). Internet kot nov dejavnik družbenega razlikovanja?. *Družboslovne razprave*. XVIII, 40. str. 107-119
- ❖ Praprotnik, Tadej (2003): »Seksizem v računalniško posredovani komunikaciji«, *Družboslovne razprave*. - ISSN 0352-3608. -#Letn. #19, #št. #44 (december 2003), str. 143-165
- ❖ Prezza, Miretta, Pacilli, Maria Giuseppina, in Dinelli, Serena (2003): Loneliness and new technologies in a group of Roman adolescents. *Computer in Human Behaviour* 20 (2004) str. 691-709
- ❖ Shepherd, Robin – Marie in Edelmann, Robert J. (2005): Reason for internet use and social anxiety. *Personal and Individual Differences* 39 str. 949 - 958
- ❖ Šadl, Zdenka (1998): »Sodobne oblike čustvovanja«, *Družboslovne razprave*. - ISSN 0352-3608. -#Let. #14, #št. #27/28 str. 63-71
- ❖ Whitty, Monica T. In McLaughing, Deborah (2005): Online recreation: The relationship between loneliness, Internet self-efficacy and the use of the Internet for entertainment purposes. *Computer in Human Behavior* xxx. str. 1-12

- ❖ Wolak, Janis; Mitchel, Kimberly J; Finkelhor, David (2002): Close online relationships in a national sample of adolescents. *Adolescence*, Vol. 37, No. 147. str. 441-455
- ❖ Zbornik(1999).: Measures of personality and social psychological attitudes. FDV - Gradivo za študente

6.4 Samostojne publikacije

- ❖ Aristoteles (2002, 1994). *Nikomahova etika*. Slovenska matica, Ljubljana
- ❖ Ferligoj, Anuška (1995). *Osnove statistike na prosojnicah*. Samozaložba, Ljubljana
- ❖ Ferligoj, Anuška; Kropivnik, Samo (1998). *Multivariatna analiza (primeri)*. FDV, Ljubljana
- ❖ Ferligoj, Anuška (2001). *Multivariatna analiza*. FDV, Ljubljana
- ❖ Giddens, Anthony (2000). *Preobrazba intimnosti*. CF, Ljubljana
- ❖ Kalton, Graham in Vehovar, Vasja (2001). *Vzorčenje v anketah*. FDV, Ljubljana
- ❖ Malus, Maja (2004). *Percepcija in interpretacija prostora in časa v dokumentarnem filmu*. FDV – Diplomsko delo
- ❖ Mrežar, Nataša (2003). *Medijska "lepota"*. FDV – Diplomsko delo
- ❖ Nastran-Ule, Mirjana (1992). *Socialna psihologija*. Znanstveno in publicistično središče Ljubljana

6.5 Viri iz interneta

- ❖ Catalemi, Tonino in Giardino Grifo, Lisa: *La mente virtuale*, <http://www.zeusnews.it/index.php3?ar=stampaincod=1696innumero=905> [11.1.2003]

- ❖ Conoscersi in internet e sposarsi
<http://www.fotosposi.com/rivista/articolo.asp?codArt=418> [11.1.2003]
- ❖ Entrata nel mondo virtuale,
<http://www.enel.it/it/enel/magazine/boiler/boiler56/html/articoli/Bollicine09.asp> [30.1.2003] – stran ni več dosegljiva
- ❖ <http://it.chat.yahoo.com> [17.10.2005]
- ❖ <http://it.meetic.yahoo.net> [17.10.2005]
- ❖ <http://it.messenger.yahoo.com> [26.10.2005]
- ❖ <http://www.delo.si/blog/> [19.12.2005]
- ❖ <http://www.iprom.si> [15.12.2005]
- ❖ <http://www.ona-on.com> [17.10.2005]
- ❖ Kovačič, Matej: On-line slovarček statističnih pojmov.
<http://www.ljudmila.org/matej/statistika/mva.html> [15.12.2005]
- ❖ *New Addictions – internet Addiction Disorder*
<http://www.siipac.it/newaddictions/internetaddiction.htm> [4.2.2003]
- ❖ Proietti, Giuliana: Relazioni »elettorniche«
<http://www.clinicadellatimidezza.it/Articoli/Relazioni%20elettroniche.htm> [11.1.2003]
- ❖ Quarta, Serena: *Soli o singles?*,
http://www.netsociology.org/sezione10/soli_o_singles.htm [8.4.2003]
- ❖ Sanvincenti, Rita: *L'amore al tempo del computer*,
<http://www.psiconweb.it/DocumentoSessuologiaA-IntervistaChattisti.htm> [11.1.2003]
- ❖ Turkle, Sherry : *La psicologia della rete*,
<http://www.martignago.com/siti/sestante/public/libri/turkle.html>
[30.1.2003]
- ❖ Vehovar, Vasja in Lavtar, Darja (2005): RIS 2004/05 #58 Uporaba interneta. Ljubljana, <http://www.ris.org/main/baza/baza.php?bid=683>
[15.12.2005]

7 Priloge – SPSS izpisi

Frequencies

Statistics

Za konec pa označite še vaš spol:

N	Valid	1023
	Missing	1194

Za konec pa označite še vaš spol:

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	moški	582	26,3	56,9	56,9
	ženska	441	19,9	43,1	100,0
	Total	1023	46,1	100,0	
Missing	System	1194	53,9		
Total		2217	100,0		

Frequencies

Statistics

starost

N	Valid	986
	Missing	1231

Frequencies

Statistics

star_raz

N	Valid	1082
	Missing	1135

star_raz

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	307	13,8	28,4	28,4
	2,00	522	23,5	48,2	76,6
	3,00	114	5,1	10,5	87,2
	4,00	139	6,3	12,8	100,0
	Total	1082	48,8	100,0	
Missing	System	1135	51,2		
Total		2217	100,0		

Frequencies

Statistics

Kakšna je vaša izobrazba? (navedite zadnjo šolo, ki ste jo dokončali)

N	Valid	1024
	Missing	1193

Kakšna je vaša izobrazba? (navedite zadnjo šolo, ki ste jo dokončali)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	osnovna šola	97	4,4	9,5	9,5
	2 ali 3 letna poklicna šola	46	2,1	4,5	14,0
	4 ali 5 letna poklicna šola ali gimnazija	623	28,1	60,8	74,8
	višja, visoka šola, fakulteta ali akademija	235	10,6	22,9	97,8
	magisterij ali doktorat	23	1,0	2,2	100,0
	Total	1024	46,2	100,0	
Missing	System	1193	53,8		
Total		2217	100,0		

Frequencies

Statistics

		web forumi	IRC	mailing liste	on-line chati (npr. Yahoo ali MSN messenger)	news-group (novičarske skupine)
N	Valid	1743	1644	1677	1712	1723
	Missing	474	573	540	505	494

Frequency Table

web forumi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ne sodelujem	562	25,3	32,2	32,2
	manj kot enkrat mesečno	275	12,4	15,8	48,0
	nekajkrat mesečno	228	10,3	13,1	61,1
	tedensko	218	9,8	12,5	73,6
	dnevno	230	10,4	13,2	86,8
	večkrat na dan	230	10,4	13,2	100,0
	Total	1743	78,6	100,0	
Missing	System	474	21,4		
Total		2217	100,0		

IRC

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ne sodelujem	984	44,4	59,9	59,9
	manj kot enkrat mesečno	214	9,7	13,0	72,9
	nekajkrat mesečno	96	4,3	5,8	78,7
	tedensko	115	5,2	7,0	85,7
	dnevno	92	4,1	5,6	91,3
	večkrat na dan	143	6,5	8,7	100,0
	Total	1644	74,2	100,0	
Missing	System	573	25,8		
Total		2217	100,0		

mailing liste

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ne sodelujem	690	31,1	41,1	41,1
	manj kot enkrat mesečno	200	9,0	11,9	53,1
	nekajkrat mesečno	222	10,0	13,2	66,3
	tedensko	217	9,8	12,9	79,2
	dnevno	219	9,9	13,1	92,3
	večkrat na dan	129	5,8	7,7	100,0
	Total	1677	75,6	100,0	
Missing	System	540	24,4		
Total		2217	100,0		

on-line chati (npr. Yahoo ali MSN messenger)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ne sodelujem	787	35,5	46,0	46,0
	manj kot enkrat mesečno	187	8,4	10,9	56,9
	nekajkrat mesečno	132	6,0	7,7	64,6
	tedensko	166	7,5	9,7	74,3
	dnevno	195	8,8	11,4	85,7
	večkrat na dan	245	11,1	14,3	100,0
	Total	1712	77,2	100,0	
Missing	System	505	22,8		
Total		2217	100,0		

news-group (novičarske skupine)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ne sodelujem	1174	53,0	68,1	68,1
	manj kot enkrat mesečno	172	7,8	10,0	78,1
	nekajkrat mesečno	122	5,5	7,1	85,2
	tedensko	109	4,9	6,3	91,5
	dnevno	94	4,2	5,5	97,0
	večkrat na dan	52	2,3	3,0	100,0
	Total	1723	77,7	100,0	
Missing	System	494	22,3		
Total		2217	100,0		

Frequencies

Statistics

sodelovanje

N	Valid	1534
	Missing	683

sodelovanje

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	183	8,3	11,9	11,9
	1,20	58	2,6	3,8	15,7
	1,40	99	4,5	6,5	22,2
	1,60	86	3,9	5,6	27,8
	1,80	131	5,9	8,5	36,3
	2,00	114	5,1	7,4	43,7
	2,20	107	4,8	7,0	50,7
	2,40	96	4,3	6,3	57,0
	2,60	113	5,1	7,4	64,3
	2,80	82	3,7	5,3	69,7
	3,00	83	3,7	5,4	75,1
	3,20	76	3,4	5,0	80,1
	3,40	54	2,4	3,5	83,6
	3,60	45	2,0	2,9	86,5
	3,80	40	1,8	2,6	89,1
	4,00	44	2,0	2,9	92,0
	4,20	33	1,5	2,2	94,1
	4,40	27	1,2	1,8	95,9
	4,60	18	,8	1,2	97,1
	4,80	14	,6	,9	98,0
	5,00	10	,5	,7	98,6
	5,20	8	,4	,5	99,2
	5,40	3	,1	,2	99,3
	5,60	4	,2	,3	99,6
	5,80	1	,0	,1	99,7
	6,00	5	,2	,3	100,0
	Total	1534	69,2	100,0	
Missing	System	683	30,8		
Total		2217	100,0		

Frequencies

Statistics

sod_raz

N	Valid	1534
	Missing	683

sod_raz

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	183	8,3	11,9	11,9
	2,00	488	22,0	31,8	43,7
	3,00	481	21,7	31,4	75,1
	4,00	259	11,7	16,9	92,0
	5,00	102	4,6	6,6	98,6
	6,00	21	,9	1,4	100,0
	Total	1534	69,2	100,0	
Missing	System	683	30,8		
Total		2217	100,0		

Frequencies

Statistics

		pove svoje pravo ime	ne želi pokazati svoje slike	se pretvarja, da je drugega spola	pove svojo pravo starost	poda svoje prave telesne značilnosti	vam daje vtis bolj samozavestne osebe, kot je v resnici
N	Valid	925	908	913	911	909	911
	Missing	1292	1309	1304	1306	1308	1306
Mean		3,39	3,11	1,83	2,56	3,08	3,05
Std. Error of Mean		,030	,035	,022	,032	,033	,033
Std. Deviation		,916	1,042	,662	,962	,987	,983
Skewness		-,618	-,402	,821	,498	-,049	-,083
Std. Error of Skewness		,080	,081	,081	,081	,081	,081
Kurtosis		-,281	-,657	2,450	-,276	-,468	-,525
Std. Error of Kurtosis		,161	,162	,162	,162	,162	,162

Frequency Table

pove svoje pravo ime

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nihče	24	1,1	2,6	2,6
	redki posamezniki	156	7,0	16,9	19,5
	približno polovica	234	10,6	25,3	44,8
	skoraj vsi	461	20,8	49,8	94,6
	vs	50	2,3	5,4	100,0
	Total	925	41,7	100,0	
Missing	System	1292	58,3		
Total		2217	100,0		

ne želi pokazati svoje slike

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nihče	73	3,3	8,0	8,0
	redki posamezniki	185	8,3	20,4	28,4
	približno polovica	260	11,7	28,6	57,0
	skoraj vsi	347	15,7	38,2	95,3
	vsi	43	1,9	4,7	100,0
	Total	908	41,0	100,0	
Missing	System	1309	59,0		
Total		2217	100,0		

se pretvarja, da je drugega spola

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nihče	271	12,2	29,7	29,7
	redki posamezniki	547	24,7	59,9	89,6
	približno polovica	83	3,7	9,1	98,7
	skoraj vsi	7	,3	,8	99,5
	vsi	5	,2	,5	100,0
	Total	913	41,2	100,0	
Missing	System	1304	58,8		
Total		2217	100,0		

pove svojo pravo starost

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nihče	92	4,1	10,1	10,1
	redki posamezniki	412	18,6	45,2	55,3
	približno polovica	242	10,9	26,6	81,9
	skoraj vsi	139	6,3	15,3	97,1
	vsi	26	1,2	2,9	100,0
	Total	911	41,1	100,0	
Missing	System	1306	58,9		
Total		2217	100,0		

poda svoje prave telesne značilnosti

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nihče	46	2,1	5,1	5,1
	redki posamezniki	207	9,3	22,8	27,8
	približno polovica	345	15,6	38,0	65,8
	skoraj vsi	248	11,2	27,3	93,1
	vsi	63	2,8	6,9	100,0
	Total	909	41,0	100,0	
Missing	System	1308	59,0		
Total		2217	100,0		

vam daje vtis bolj samozavestne osebe, kot je v resnici

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nihče	49	2,2	5,4	5,4
	redki posamezniki	218	9,8	23,9	29,3
	približno polovica	333	15,0	36,6	65,9
	skoraj vsi	259	11,7	28,4	94,3
	vsi	52	2,3	5,7	100,0
	Total	911	41,1	100,0	
Missing	System	1306	58,9		
Total		2217	100,0		

Correlations

Correlations

		pove svoje pravo ime	se pretvarja, da je drugega spola	pove svojo pravo starost	poda svoje prave telesne značilnosti
pove svoje pravo ime	Pearson Correlation	1	,134**	,369**	,379**
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000
	N	925	910	908	906
se pretvarja, da je drugega spola	Pearson Correlation	,134**	1	,308**	,243**
	Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,000
	N	910	913	900	900
pove svojo pravo starost	Pearson Correlation	,369**	,308**	1	,647**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000
	N	908	900	911	897
poda svoje prave telesne značilnosti	Pearson Correlation	,379**	,243**	,647**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.
	N	906	900	897	909

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	885	39,9
	Excluded ^a	1332	60,1
	Total	2217	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,700	4

Factor Analysis

Communalities

	Initial	Extraction
pove svoje pravo ime	,175	,218
se pretvarja, da je drugega spola	,102	,120
pove svojo pravo starost	,468	,692
poda svoje prave telesne značilnosti	,455	,620

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,117	52,923	52,923	1,650	41,260	41,260
2	,858	21,449	74,372			
3	,685	17,133	91,505			
4	,340	8,495	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Factor Matrix^a

	Factor
	1
pove svoje pravo ime	,467
se pretvarja, da je drugega spola	,346
pove svojo pravo starost	,832
poda svoje prave telesne značilnosti	,788

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

a. 1 factors extracted. 11 iterations required.

Frequencies

Statistics

anonimno

N	Valid	894
	Missing	1323
Mean		3,0067
Std. Error of Mean		,02567
Std. Deviation		,76761
Variance		,589
Skewness		-,076
Std. Error of Skewness		,082
Kurtosis		-,107
Std. Error of Kurtosis		,163
Minimum		1,00
Maximum		5,00

anonimno

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	13	,6	1,5	1,5
	1,33	14	,6	1,6	3,0
	1,67	20	,9	2,2	5,3
	2,00	76	3,4	8,5	13,8
	2,33	104	4,7	11,6	25,4
	2,67	133	6,0	14,9	40,3
	3,00	172	7,8	19,2	59,5
	3,33	125	5,6	14,0	73,5
	3,67	90	4,1	10,1	83,6
	4,00	106	4,8	11,9	95,4
	4,33	22	1,0	2,5	97,9
	4,67	10	,5	1,1	99,0
	5,00	9	,4	1,0	100,0
	Total	894	40,3	100,0	
Missing	System	1323	59,7		
Total		2217	100,0		

Frequencies

Statistics

		nikogar nimam na katerega se lahko obrnem	sem osamljen	brez težav si najdem ustrezno družbo	ljudje so okoli mene, vendar ne z menoj
N	Valid	706	698	706	704
	Missing	645	653	645	647
Mean		1,51	1,79	2,35	2,25
Std. Error of Mean		,029	,036	,037	,037
Std. Deviation		,776	,944	,976	,990
Skewness		1,817	1,237	,714	,605
Std. Error of Skewness		,092	,093	,092	,092
Kurtosis		3,695	1,220	,170	-,136
Std. Error of Kurtosis		,184	,185	,184	,184

Frequency Table

nikogar nimam na katerega se lahko obrnem

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	437	32,3	61,9	61,9
	ne velja	208	15,4	29,5	91,4
	niti-niti	37	2,7	5,2	96,6
	velja	19	1,4	2,7	99,3
	popolnoma velja	5	,4	,7	100,0
	Total	706	52,3	100,0	
Missing	System	645	47,7		
Total		1351	100,0		

sem osamljen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	335	24,8	48,0	48,0
	ne velja	231	17,1	33,1	81,1
	niti-niti	90	6,7	12,9	94,0
	velja	30	2,2	4,3	98,3
	popolnoma velja	12	,9	1,7	100,0
	Total	698	51,7	100,0	
Missing	System	653	48,3		
Total		1351	100,0		

brez težav si najdem ustrezno družbo

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	119	8,8	16,9	16,9
	ne velja	340	25,2	48,2	65,0
	niti-niti	152	11,3	21,5	86,5
	velja	74	5,5	10,5	97,0
	popolnoma velja	21	1,6	3,0	100,0
	Total	706	52,3	100,0	
Missing	System	645	47,7		
Total		1351	100,0		

ljudje so okoli mene, vendar ne z menoj

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	167	12,4	23,7	23,7
	ne velja	295	21,8	41,9	65,6
	niti-niti	158	11,7	22,4	88,1
	velja	70	5,2	9,9	98,0
	popolnoma velja	14	1,0	2,0	100,0
	Total	704	52,1	100,0	
Missing	System	647	47,9		
Total		1351	100,0		

Correlations

Correlations

		nikogar nimam na katerega se lahko obrnem	sem osamljen	brez težav si najdem ustrezno družbo	ljudje so okoli mene, vendar ne z menoj
nikogar nimam na katerega se lahko obrnem	Pearson Correlation	1	,624**	,250**	,492**
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000
	N	1006	992	1003	1002
sem osamljen	Pearson Correlation	,624**	1	,367**	,573**
	Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,000
	N	992	994	991	990
brez težav si najdem ustrezno družbo	Pearson Correlation	,250**	,367**	1	,276**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000
	N	1003	991	1005	1001
ljudje so okoli mene, vendar ne z menoj	Pearson Correlation	,492**	,573**	,276**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.
	N	1002	990	1001	1005

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Factor Analysis

Communalities

	Initial	Extraction
nikogar nimam na katerega se lahko obrnem	,408	,499
sem osamljen	,501	,752
brez težav si najdem ustrezno družbo	,138	,156
ljudje so okoli mene, vendar ne z menoj	,359	,453

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,317	57,913	57,913	1,859	46,484	46,484
2	,812	20,295	78,208			
3	,516	12,900	91,108			
4	,356	8,892	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Factor Matrix^a

	Factor
	1
nikogar nimam na katerega se lahko obrnem	,706
sem osamljen	,867
brez težav si najdem ustrezno družbo	,395
ljudje so okoli mene, vendar ne z menoj	,673

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

a. 1 factors extracted. 12 iterations required.

Reliability

Case Processing Summary

	N	%
Cases Valid	696	51,5
Excluded ^a	655	48,5
Total	1351	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,759	4

Frequencies

Statistics

osamljen		
N	Valid	988
	Missing	1229
Mean		1,8762
Std. Error of Mean		,02495
Std. Deviation		,78434
Variance		,615
Skewness		1,052
Std. Error of Skewness		,078
Kurtosis		1,075
Std. Error of Kurtosis		,155
Minimum		1,00
Maximum		5,00

osamljen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	208	9,4	21,1	21,1
	1,33	182	8,2	18,4	39,5
	1,67	126	5,7	12,8	52,2
	2,00	184	8,3	18,6	70,9
	2,33	105	4,7	10,6	81,5
	2,67	64	2,9	6,5	88,0
	3,00	51	2,3	5,2	93,1
	3,33	27	1,2	2,7	95,9
	3,67	16	,7	1,6	97,5
	4,00	12	,5	1,2	98,7
	4,33	5	,2	,5	99,2
	4,67	6	,3	,6	99,8
	5,00	2	,1	,2	100,0
	Total	988	44,6	100,0	
Missing	System	1229	55,4		
Total		2217	100,0		

Frequencies

Statistics

		na internetu lažje najdem sebi podobne	izpovedujem svoje intimne podatke na internetu	na internetu lažje sklepam prijateljstva	bolj se zabavam z osebami na internetu kot z ostalimi	imam mrežo prijateljev, ki sem jih spoznal na internetu	ko se pogovarjam na internetu, se počutim manj medosebno povezan
N	Valid	791	790	789	787	793	789
	Missing	1426	1427	1428	1430	1424	1428
Mean		2,68	1,84	2,24	1,93	2,49	2,90
Std. Error of Mean		,039	,034	,038	,036	,045	,040
Std. Deviation		1,095	,952	1,058	1,013	1,281	1,130
Skewness		,022	1,050	,497	,999	,354	,306
Std. Error of Skewness		,087	,087	,087	,087	,087	,087
Kurtosis		-,854	,420	-,587	,421	-1,092	-,768
Std. Error of Kurtosis		,174	,174	,174	,174	,173	,174

Frequency Table

na internetu lažje najdem sebi podobne

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	137	6,2	17,3	17,3
	ne velja	203	9,2	25,7	43,0
	niti-niti	254	11,5	32,1	75,1
	velja	170	7,7	21,5	96,6
	popolnoma velja	27	1,2	3,4	100,0
	Total	791	35,7	100,0	
Missing	System	1426	64,3		
Total		2217	100,0		

izpovedujem svoje intimne podatke na internetu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	358	16,1	45,3	45,3
	ne velja	273	12,3	34,6	79,9
	niti-niti	96	4,3	12,2	92,0
	velja	57	2,6	7,2	99,2
	popolnoma velja	6	,3	,8	100,0
	Total	790	35,6	100,0	
Missing	System	1427	64,4		
Total		2217	100,0		

na internetu lažje sklepam prijateljstva

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	231	10,4	29,3	29,3
	ne velja	261	11,8	33,1	62,4
	niti-niti	189	8,5	24,0	86,3
	velja	93	4,2	11,8	98,1
	popolnoma velja	15	,7	1,9	100,0
	Total	789	35,6	100,0	
Missing	System	1428	64,4		
Total		2217	100,0		

bolj se zabavam z osebami na internetu kot z ostalimi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	335	15,1	42,6	42,6
	ne velja	256	11,5	32,5	75,1
	niti-niti	131	5,9	16,6	91,7
	velja	48	2,2	6,1	97,8
	popolnoma velja	17	,8	2,2	100,0
	Total	787	35,5	100,0	
Missing	System	1430	64,5		
Total		2217	100,0		

imam mrežo prijateljev, ki sem jih spoznal na internetu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	233	10,5	29,4	29,4
	ne velja	201	9,1	25,3	54,7
	niti-niti	145	6,5	18,3	73,0
	velja	162	7,3	20,4	93,4
	popolnoma velja	52	2,3	6,6	100,0
	Total	793	35,8	100,0	
Missing	System	1424	64,2		
Total		2217	100,0		

ko se pogovarjam na internetu, se počutim manj medosebno povezan

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sploh ne velja	64	2,9	8,1	8,1
	ne velja	273	12,3	34,6	42,7
	niti-niti	216	9,7	27,4	70,1
	velja	153	6,9	19,4	89,5
	popolnoma velja	83	3,7	10,5	100,0
	Total	789	35,6	100,0	
Missing	System	1428	64,4		
Total		2217	100,0		

Correlations

Correlations

		na internetu lažje najdem sebi podobne	izpovedujem svoje intimne podatke na internetu	na internetu lažje sklepam prijateljstva	bolj se zabavam z osebami na internetu kot z ostalimi	imam mrežo prijateljev, ki sem jih spoznal na internetu
na internetu lažje najdem sebi podobne	Pearson Correlation	1	,391**	,581**	,498**	,429**
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,000
	N	791	788	787	785	791
izpovedujem svoje intimne podatke na internetu	Pearson Correlation	,391**	1	,466**	,397**	,357**
	Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,000	,000
	N	788	790	786	784	790
na internetu lažje sklepam prijateljstva	Pearson Correlation	,581**	,466**	1	,668**	,515**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000	,000
	N	787	786	789	783	789
bolj se zabavam z osebami na internetu kot z ostalimi	Pearson Correlation	,498**	,397**	,668**	1	,498**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.	,000
	N	785	784	783	787	787
imam mrežo prijateljev, ki sem jih spoznal na internetu	Pearson Correlation	,429**	,357**	,515**	,498**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	.
	N	791	790	789	787	793

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Factor Analysis

Communalities

	Initial	Extraction
na internetu lažje najdem sebi podobne	,382	,458
izpovedujem svoje intimne podatke na internetu	,254	,301
na internetu lažje sklepam prijateljstva	,563	,721
bolj se zabavam z osebami na internetu kot z ostalimi	,490	,581
imam mrežo prijateljev, ki sem jih spoznal na internetu	,330	,398

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,932	58,636	58,636	2,458	49,158	49,158
2	,671	13,414	72,051			
3	,576	11,528	83,579			
4	,504	10,070	93,649			
5	,318	6,351	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Factor Matrix^a

	Factor
	1
na internetu lažje najdem sebi podobne	,677
izpovedujem svoje intimne podatke na internetu	,548
na internetu lažje sklepam prijateljstva	,849
bolj se zabavam z osebami na internetu kot z ostalimi	,762
imam mrežo prijateljev, ki sem jih spoznal na internetu	,631

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

a. 1 factors extracted. 7 iterations required.

Reliability

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	778	35,1
	Excluded ^a	1439	64,9
	Total	2217	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,818	5

Frequencies

Statistics

odnos

N	Valid	778
	Missing	1439
Mean		2,2280
Std. Error of Mean		,02960
Std. Deviation		,82564
Skewness		,393
Std. Error of Skewness		,088
Kurtosis		-,410
Std. Error of Kurtosis		,175

odnos

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	76	3,4	9,8	9,8
	1,20	46	2,1	5,9	15,7
	1,40	56	2,5	7,2	22,9
	1,60	51	2,3	6,6	29,4
	1,80	55	2,5	7,1	36,5
	2,00	81	3,7	10,4	46,9
	2,20	67	3,0	8,6	55,5
	2,40	71	3,2	9,1	64,7
	2,60	54	2,4	6,9	71,6
	2,80	50	2,3	6,4	78,0
	3,00	47	2,1	6,0	84,1
	3,20	37	1,7	4,8	88,8
	3,40	32	1,4	4,1	92,9
	3,60	21	,9	2,7	95,6
	3,80	8	,4	1,0	96,7
	4,00	15	,7	1,9	98,6
	4,20	4	,2	,5	99,1
	4,40	4	,2	,5	99,6
	4,60	1	,0	,1	99,7
	4,80	1	,0	,1	99,9
	5,00	1	,0	,1	100,0
	Total	778	35,1	100,0	
Missing	System	1439	64,9		
Total		2217	100,0		

Correlations

Correlations

		anonimno	osamljen	odnos
anonimno	Pearson Correlation	1	,087*	-,093*
	Sig. (2-tailed)	.	,026	,012
	N	885	646	728
osamljen	Pearson Correlation	,087*	1	,332**
	Sig. (2-tailed)	,026	.	,000
	N	646	985	674
odnos	Pearson Correlation	-,093*	,332**	1
	Sig. (2-tailed)	,012	,000	.
	N	728	674	778

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Regression

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	osamljen, ^a anonimno	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: odnos

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,367 ^a	,135	,132	,77154	,135	49,432	2	634	,000

a. Predictors: (Constant), osamljen, anonimno

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	58,851	2	29,425	49,432	,000 ^a
	Residual	377,403	634	,595		
	Total	436,254	636			

a. Predictors: (Constant), osamljen, anonimno

b. Dependent Variable: odnos

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	2,022	,140		14,429	,000		
	anonimno	-,163	,041	-,146	-3,922	,000	,989	1,011
	osamljen	,378	,040	,353	9,501	,000	,989	1,011

a. Dependent Variable: odnos

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions		
				(Constant)	anonimno	osamljen
1	1	2,865	1,000	,01	,01	,02
	2	,107	5,178	,04	,13	,92
	3	,028	10,068	,95	,86	,06

a. Dependent Variable: odnos